



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ



Социално-икономически анализ на районите в Р. България

Съвет за регионално развитие, СИР
26.06.2019 г. Варна

Бюджетна линия BG16RFOP001-8.002- 0005 „Бюджетна линия на сектор „Стратегическо планиране и програмиране“, Приоритетна ос 8 „Техническа помощ“ на ОП „Региони в растеж“ 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Р.България



Министерство на регионалното развитие и
благоустройството

Национален център за териториално
развитие ЕАД





ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ



Основна цел

Да се разработи детайлен социално-икономически и демографски анализ за нуждите на ОПРР и други програми, финансирани със средства от ЕСИФ и за разработване на стратегическите документи за регионално и пространствено развитие за периода след 2020 г.

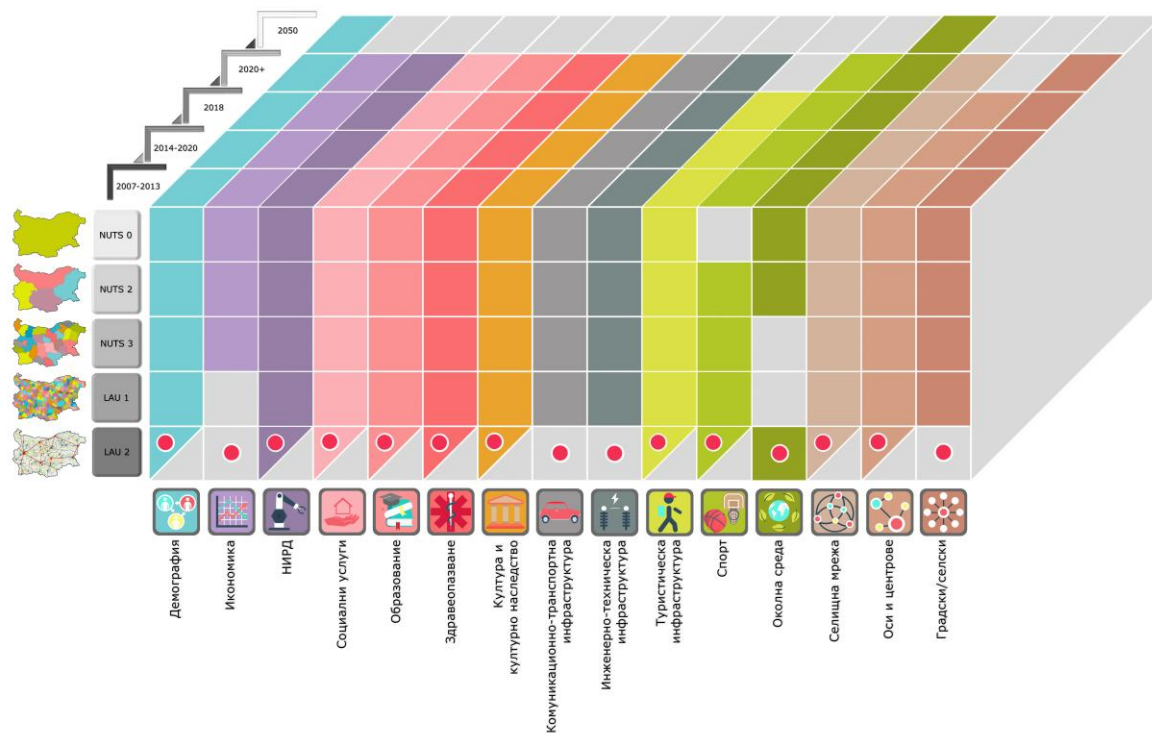


Министерство на регионалното развитие и благоустройството

Национален център за териториално развитие ЕАД



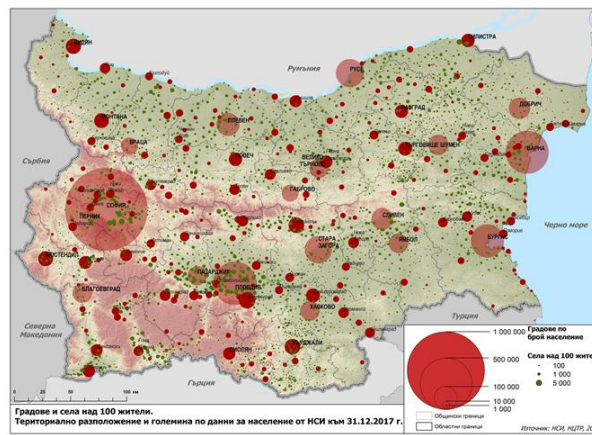
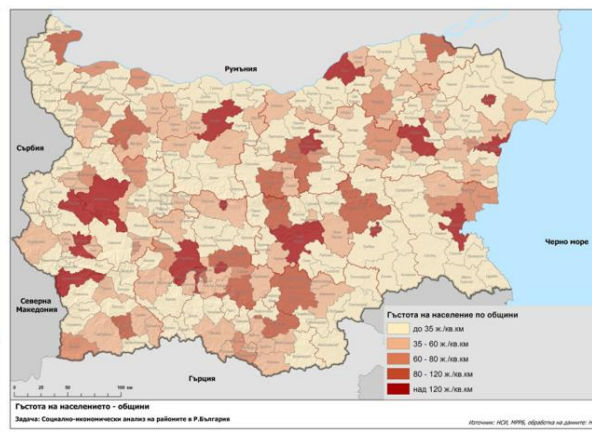
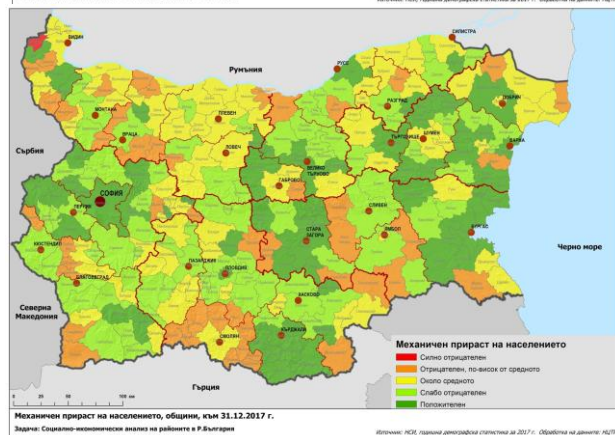
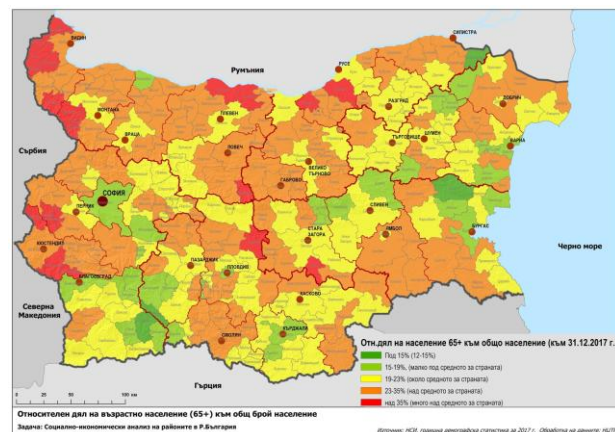
Обхват на анализа



- **Териториален обхват**
 - Общини
 - Области и райони от ниво 2 (NUTS 2, NUTS 3)
 - Цялата страна, вкл. територии със специфични характеристики
 - Сравнения с ЕС
- **Времеви обхват**
 - промени в периода 2014–2020 г.
 - сравнения с периода 2007–2013 г.,
 - сценарии до 2027 (ОП), 2030 (климат) и 2050 (демография) г.;
 - актуализация на данните 2020 и 2021 г.;
- **Тематичен обхват** – определен от политиките, оказващи въздействие върху регионалното развитие, националната територия и качеството на живот.



Демография



Намаляване и застаряване
Ниска раждаемост
Висока смъртност
73.5% от населението живее в градовете;
34.1% от населението концентрирано в 6 града
1 288 нас. места (22.6%) с население от 1 до 50 д.;
Дисбаланс в разпределение на населението
Отражение върху развитието





Демография - СИР, областите и общините

- Население 933 705 (2017), 929 035 (2018) - **49.1% във Варна**
- Гъстота на населението в СИР **1109 д/кв. км**
- Увеличаване на населението в 12 области, 2 от тях в СИР - **Варна** (Варна, Аврен, Аксаково, Суворово и Бяла) и **Шумен** (Каолиново, Хитрино, Венец, Никола Козлево и Върбица)
- Най-нисък дял на възрастно население - **област Варна 18.6%** (след София-град) - в ЕС-28 населението на 65+ години - 19.4%.
- Никола Козлево – **13.6‰ раждаемост**, по-висока от средната за ЕС и от най-високата (Ирландия 13.4‰), една от 5-те общини с положителен естествен прираст в страната;



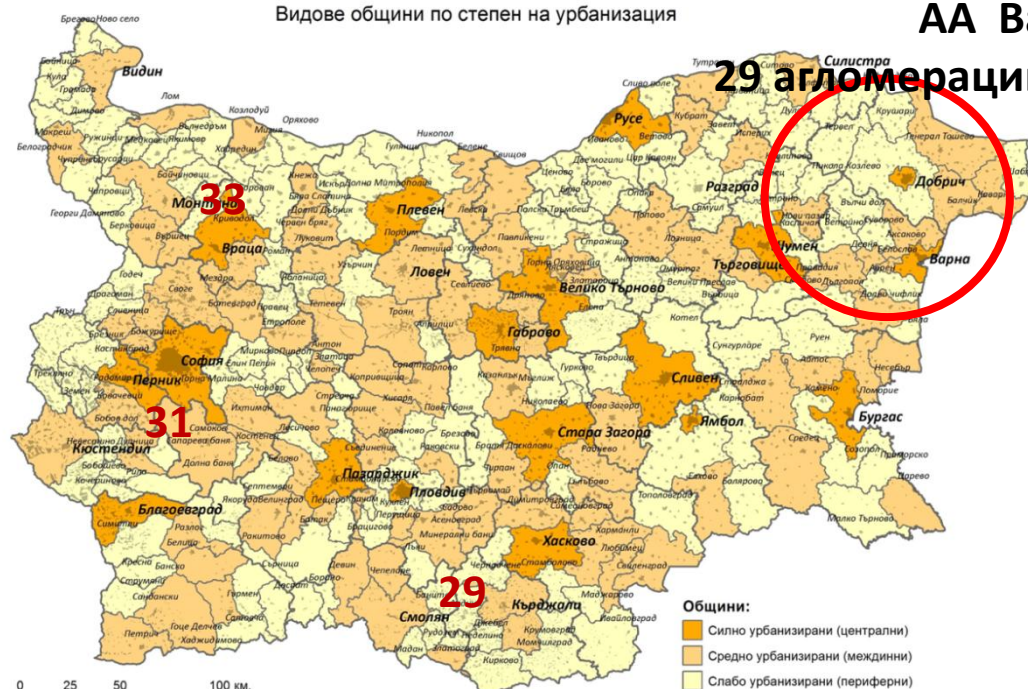


ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ



Регионално и градско развитие

Видове общини по степен на урбанизация



АА Варна - с общините Аврен, Аксаково, Белослав, Девня

29 агломерации към средни градове – Добрич, Шумен и Търговище



силно урбанизирани общини – 18 бр., над 50% от населението в градове над 50 хил. жит.

средно урбанизирани общини – 95 бр. общини на средни градове (town), над 50% от населението в населени места от 5 до 50 хил. жит.

слабо урбанизирани общини – 152 бр. общини на малки градове или села (rural), над 50% от населението е в нас. места под 5 хил. жит.



Министерство на регионалното развитие и благоустройството

Национален център за териториално развитие ЕАД





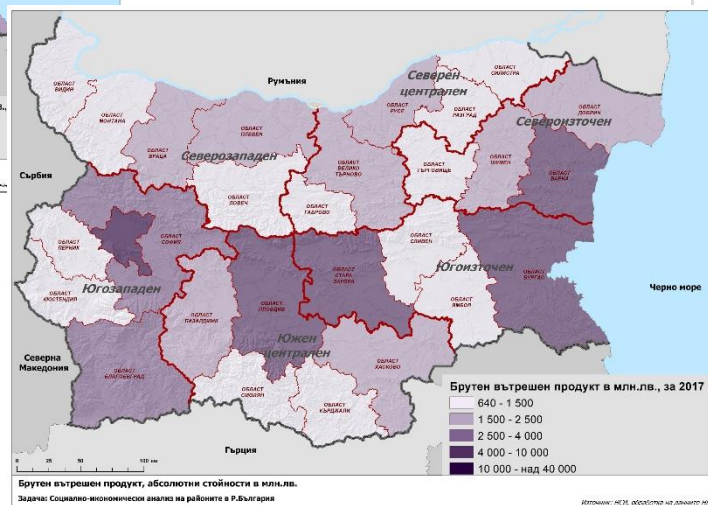
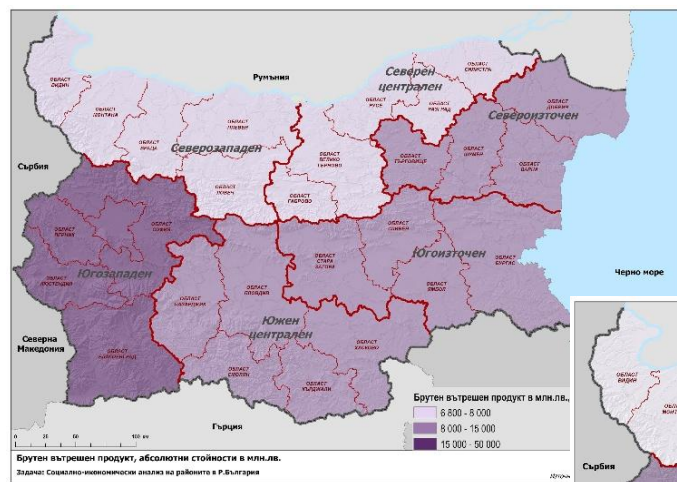
ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ



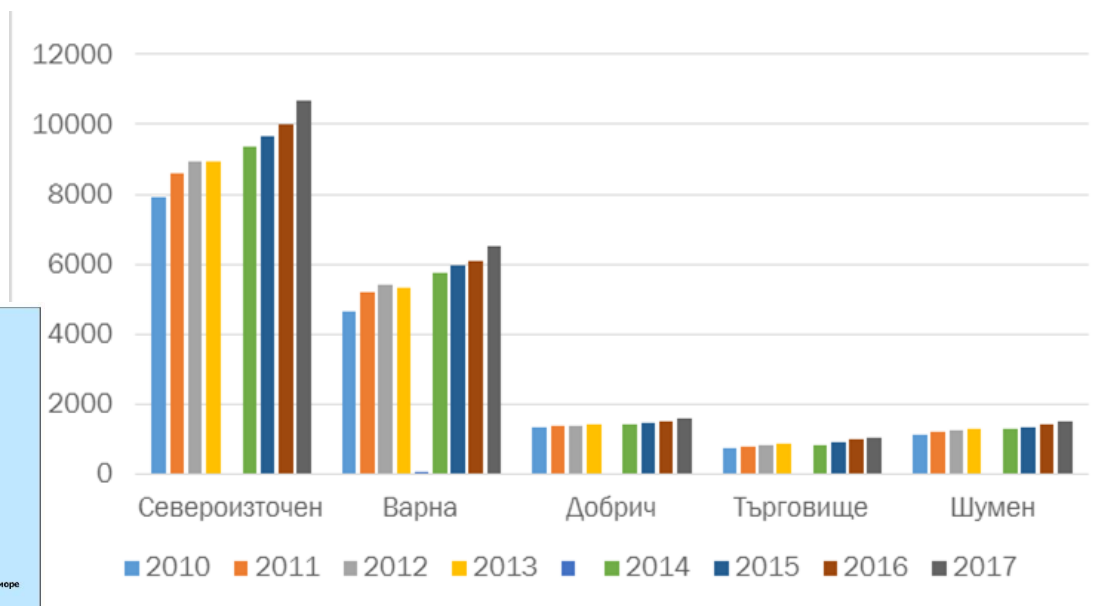
ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
РЕГИОНИ В РАСТЕЖ

Брутен вътрешен продукт (БВП)

Състояние



Динамика



Водеща област Варна (6 523 млн.лв за 2017 г.), с най-ниски показатели - област Търговище (1 034 млн.лв).



Министерство на регионалното развитие и
благоустройството

Национален център за териториално
развитие ЕАД



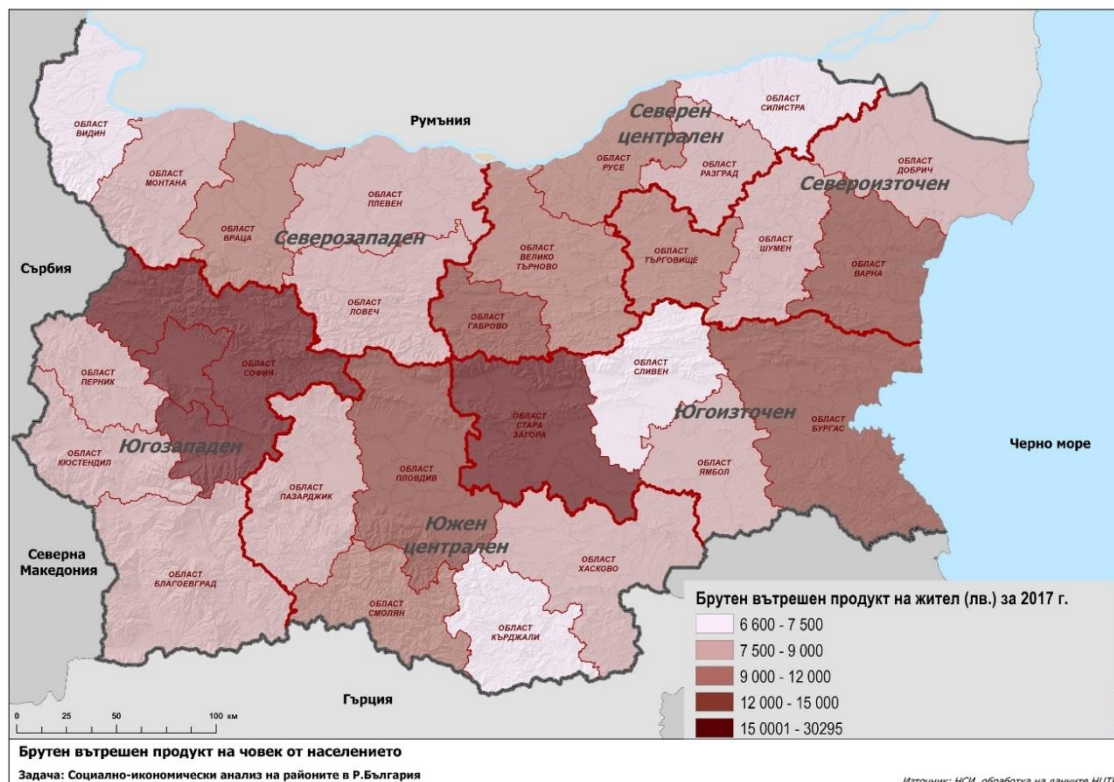


ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

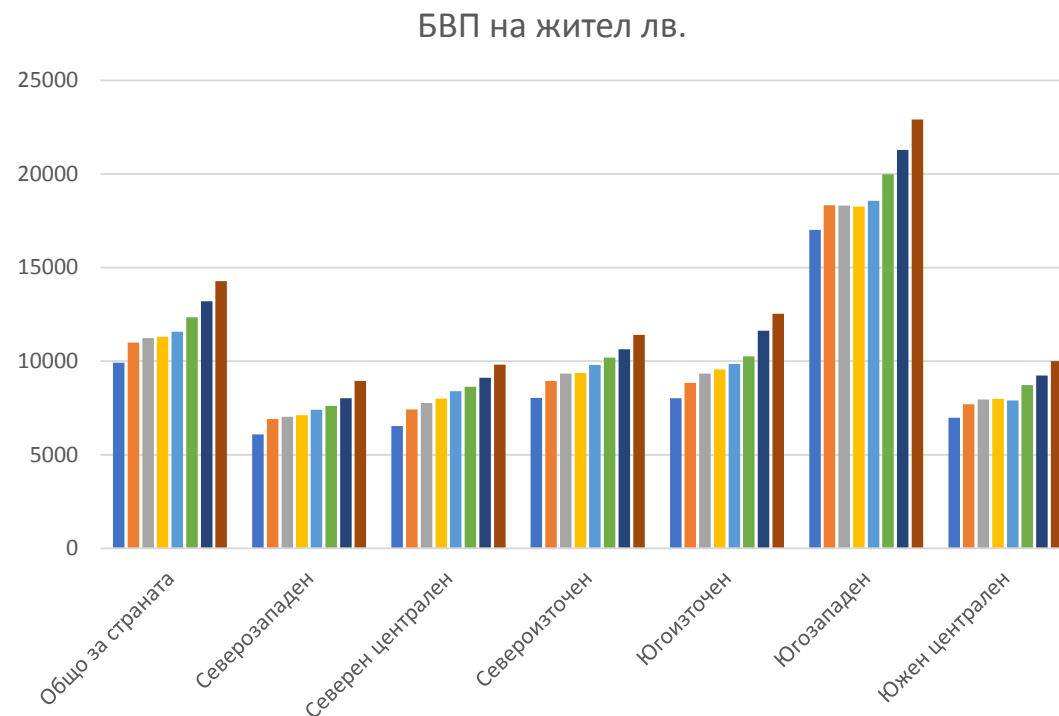


БВП на жител

Състояние



Динамика



БВП в област Варна (13 809 лв.) Търговище (9 148 лв.), Добрич (8 925 лв.) и Шумен (8 829 лв.) - 2017



Министерство на регионалното развитие и
благоустройството

Национален център за териториално
развитие ЕАД



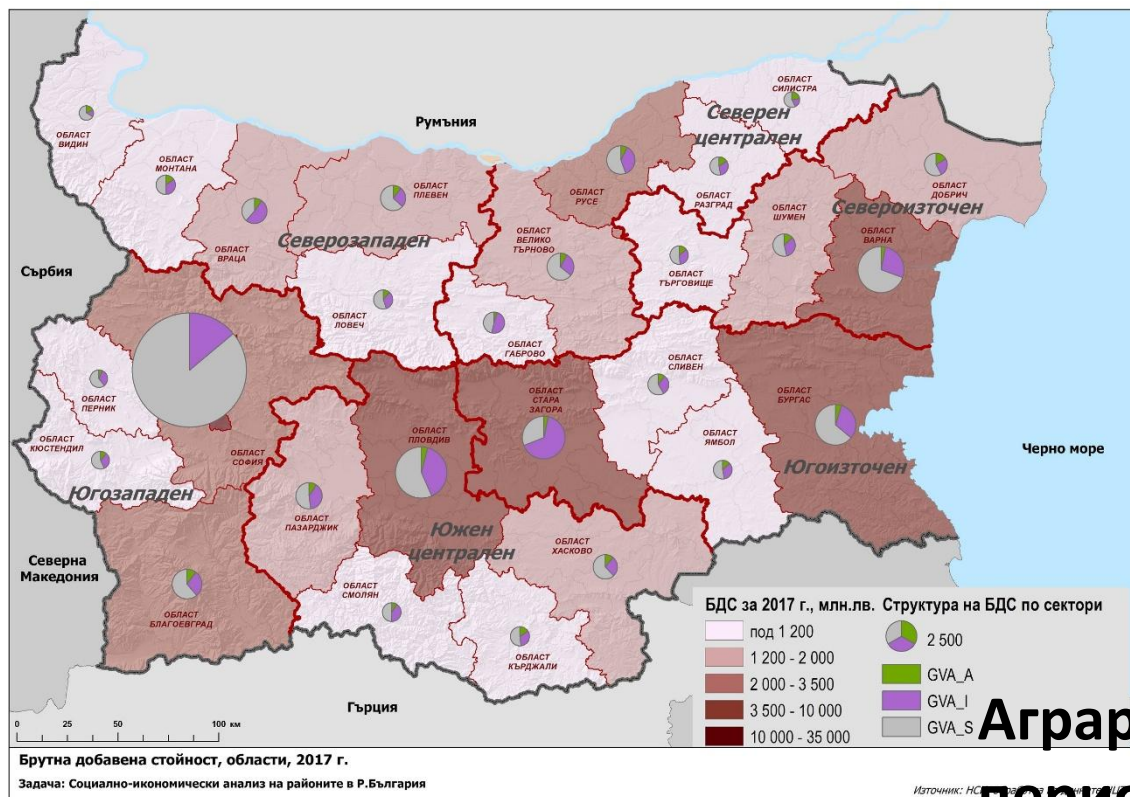


ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

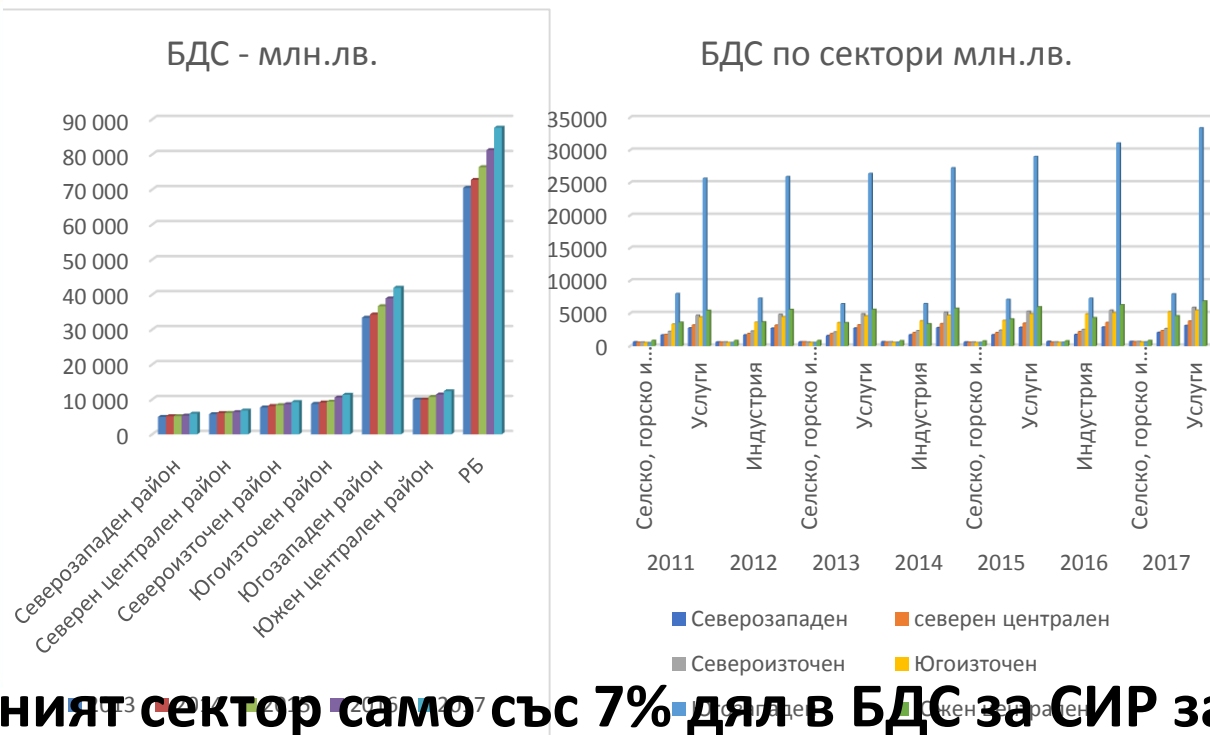


Брутна добавена стойност

Състояние



Динамика



Аграрният сектор само със 7% дял в БДС за СИР за периода; най-висок дял – услугите.



Министерство на регионалното развитие и
благоустройството

Национален център за териториално
развитие ЕАД





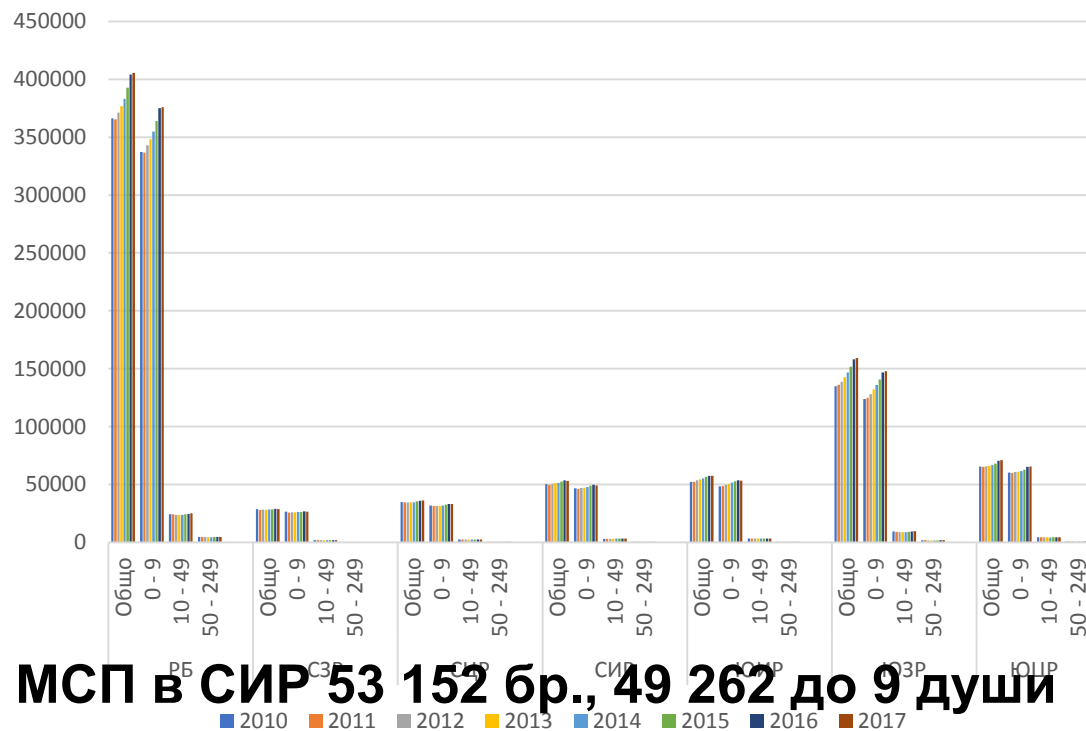
ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ



Малки и средни предприятия (МСП)

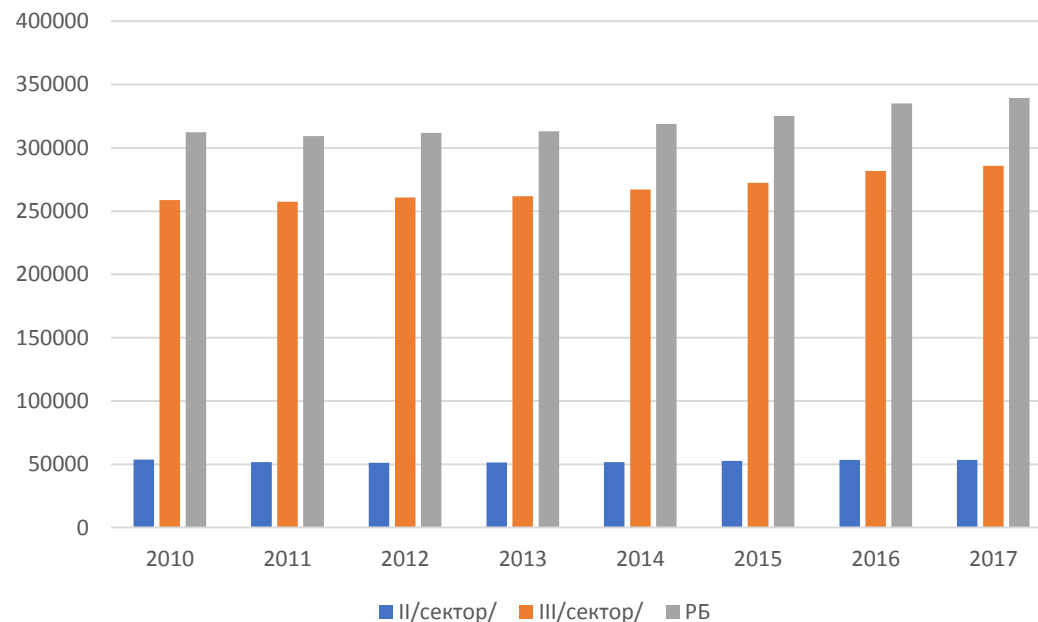
Динамика (райони)

МСП - брой



Динамика (страна)

Малки и средни предприятия - брой



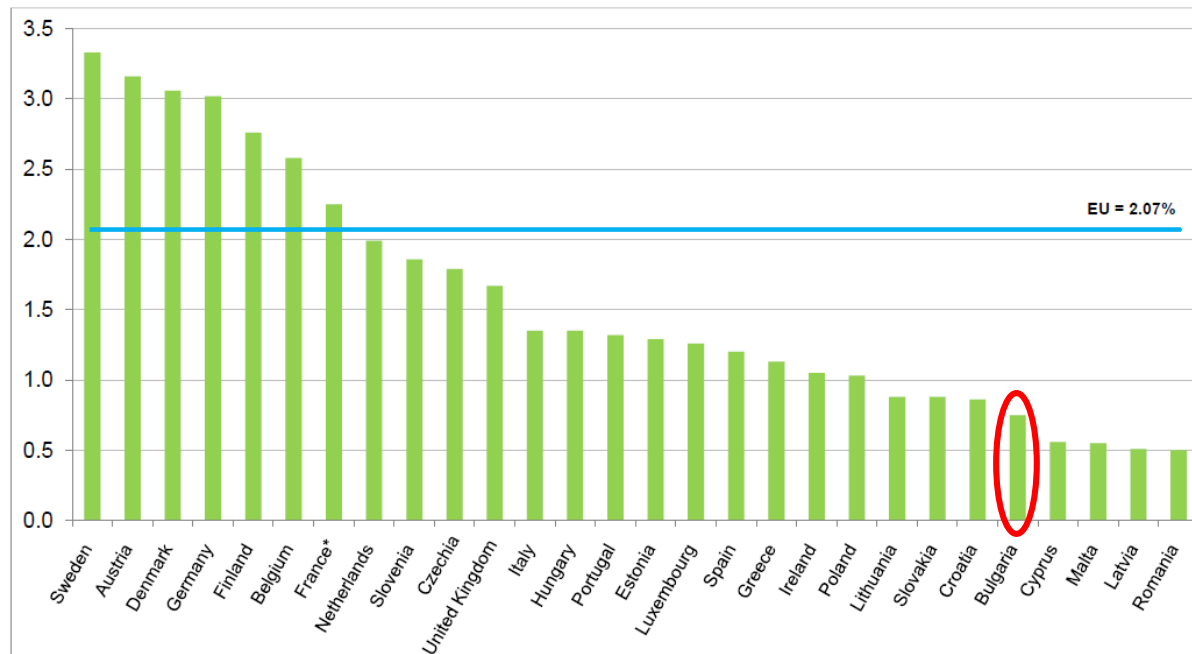
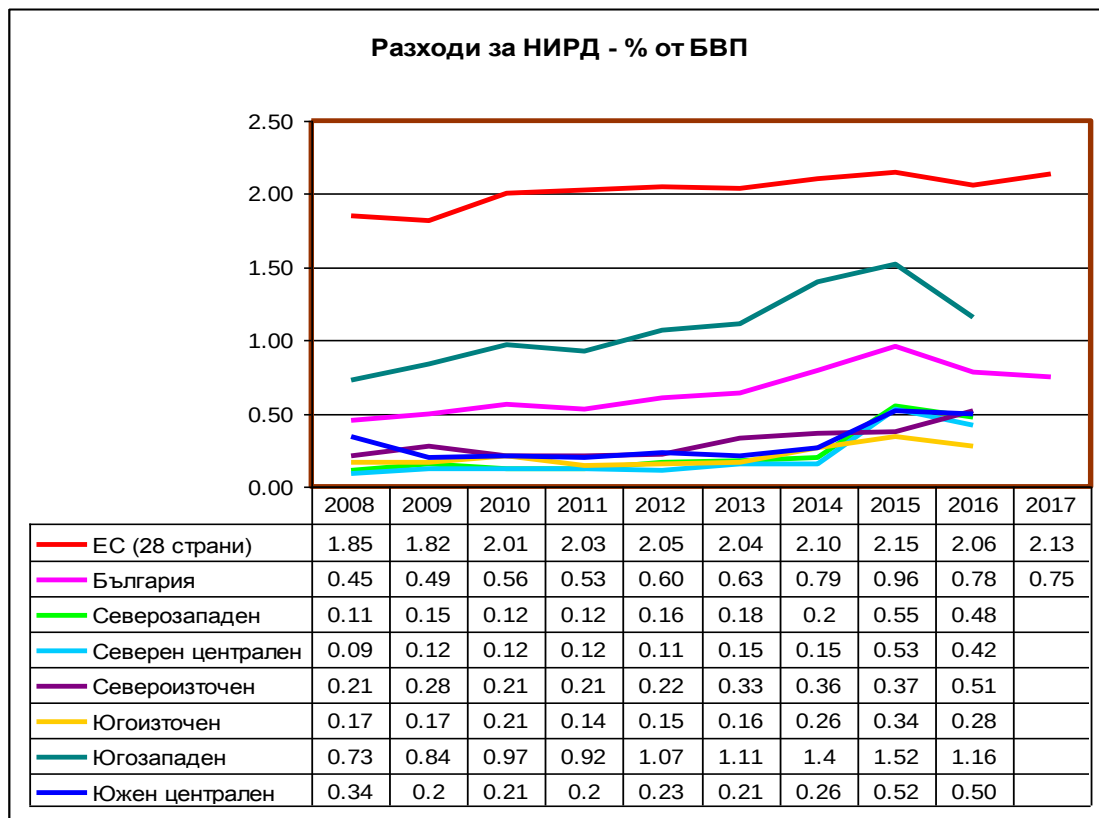
Министерство на регионалното развитие и
благоустройството

Национален център за териториално
развитие ЕАД





Разходи за НИРД - % от БВП – ниски, териториално концентрирани (ЮЗР)



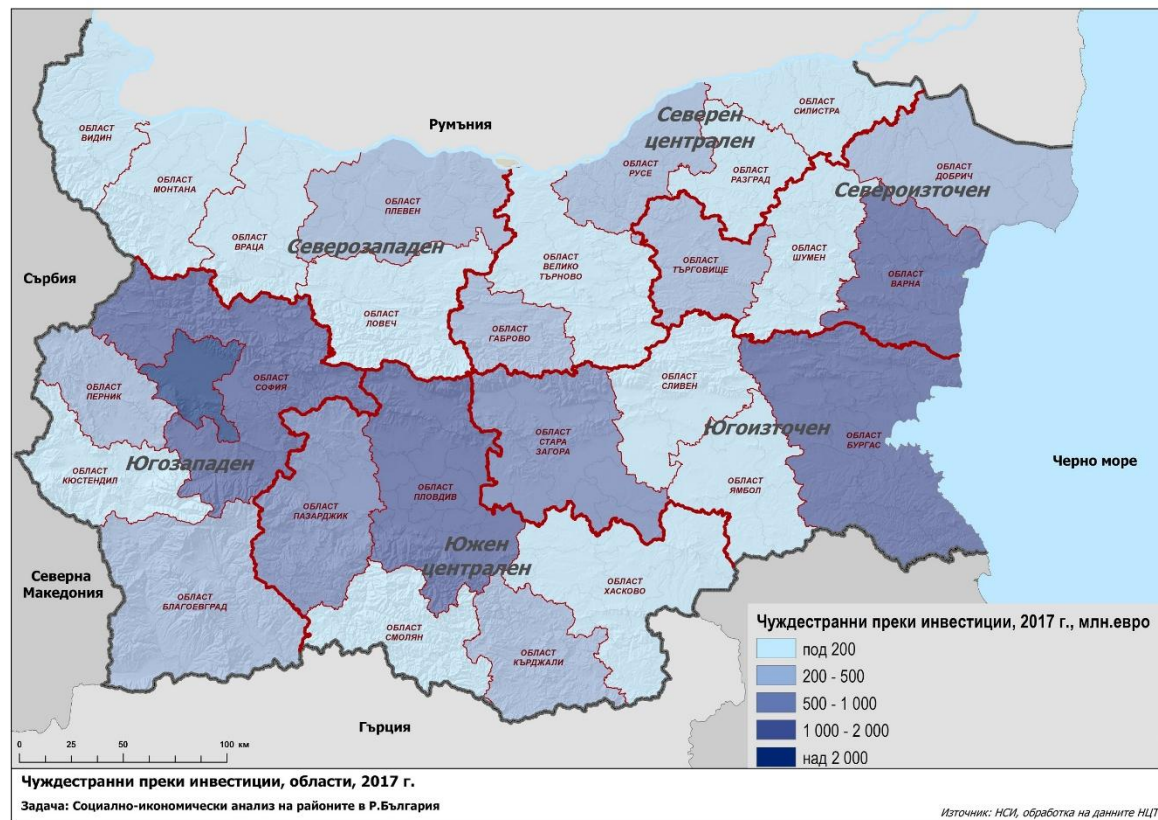


ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

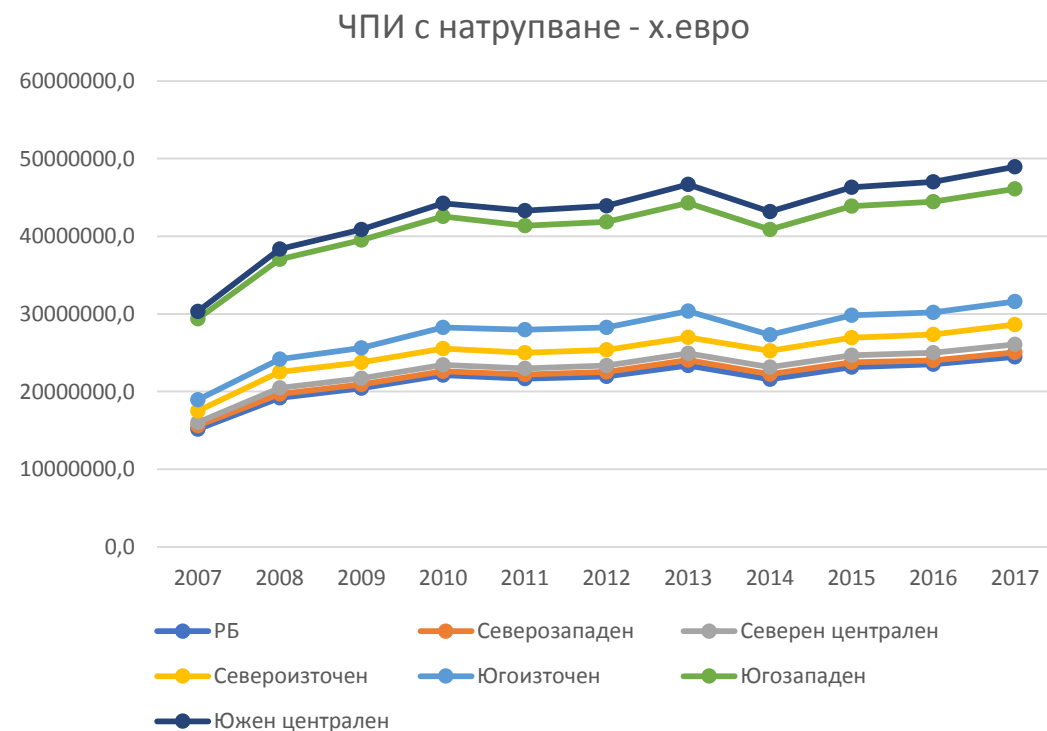


Чуждестранни преки инвестиции

Състояние



Динамика



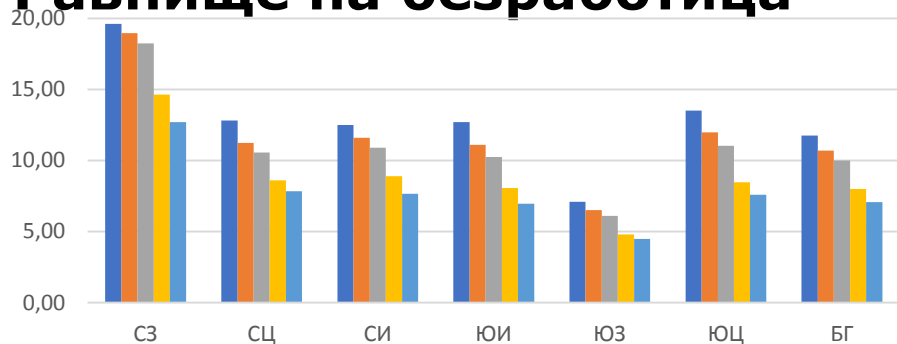
Министерство на регионалното развитие и
благоустройството

Национален център за териториално
развитие ЕАД



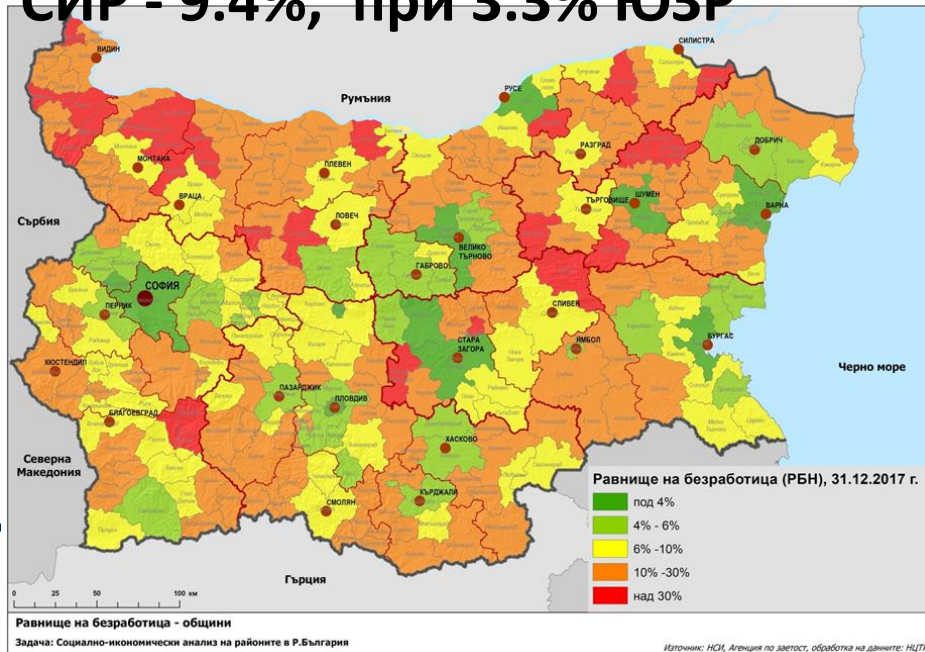
Пазар на труда

Равнище на безработица



- Намаляване на населението в трудоспособна възраст - от 4 420 000 на 3 226 000 д.;
- Застаряване на работната сила при динамичен пазар на труда - LLL;
- Абсолютният и относителен дял на населението на възраст 65+ до около 30% през 2050;
- Натиск върху публичните разходи за пенсии, здравеопазване и социални грижи;
- Намаление на населението с около 20% до 14 годишна възраст - намаляване на учениците и училищата;

СИР - 9.4%, при 3.3% ЮЗР



витие и

Национален център за териториално
развитие ЕАД



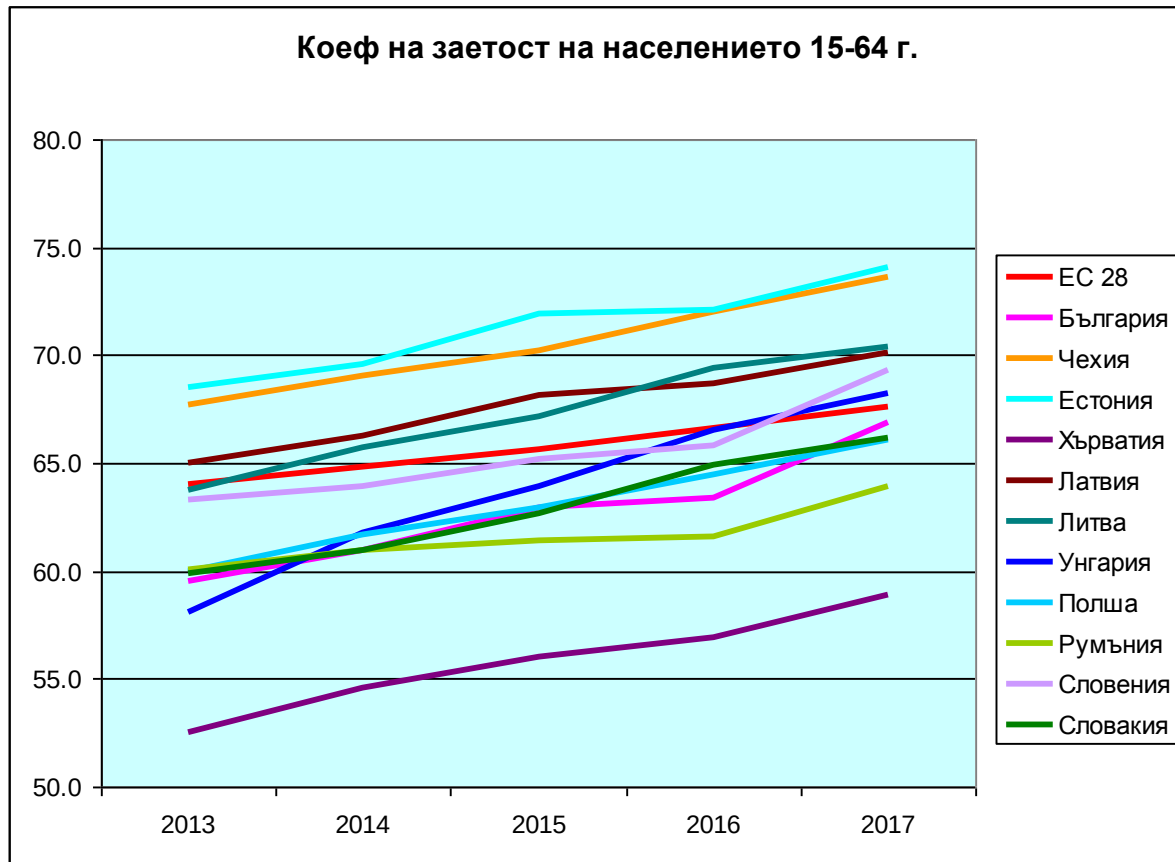
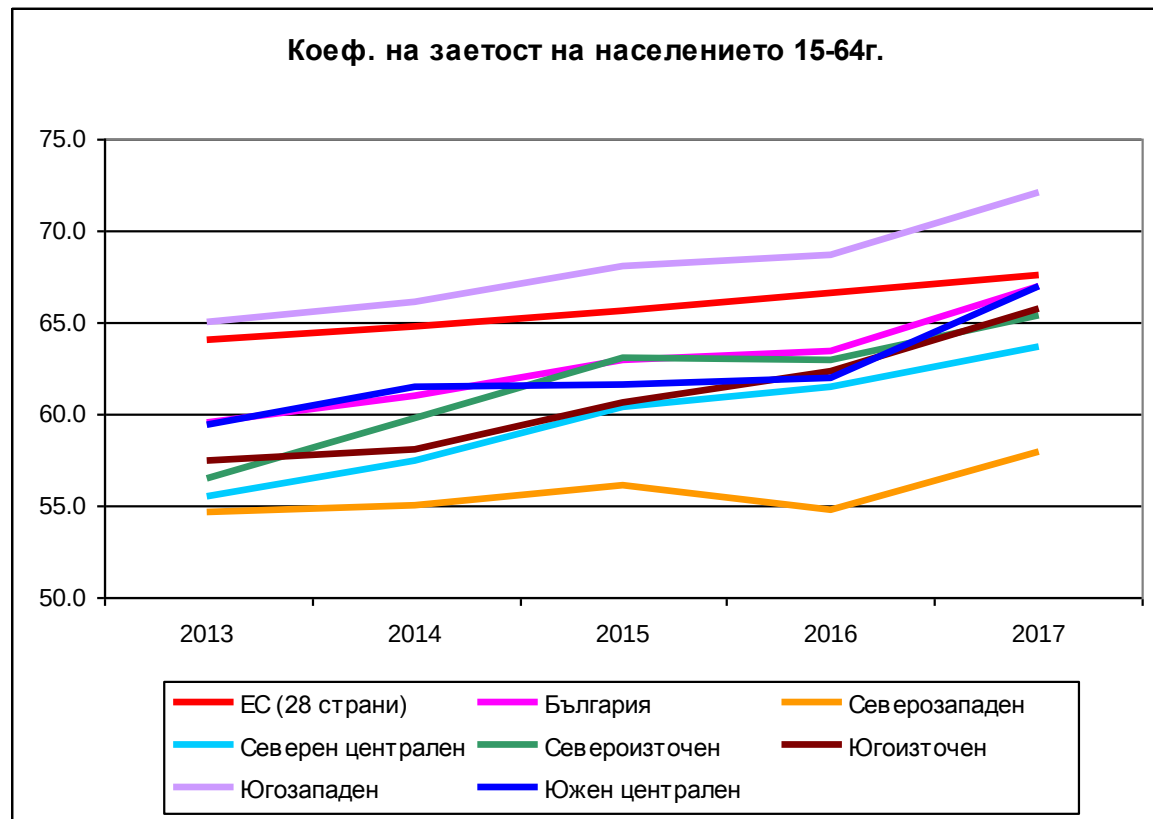


ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ



Заетост - догонване на средната за ЕС

Увеличаване на заетостта в СИР от 56.5 на 65.4% (2013-2017)



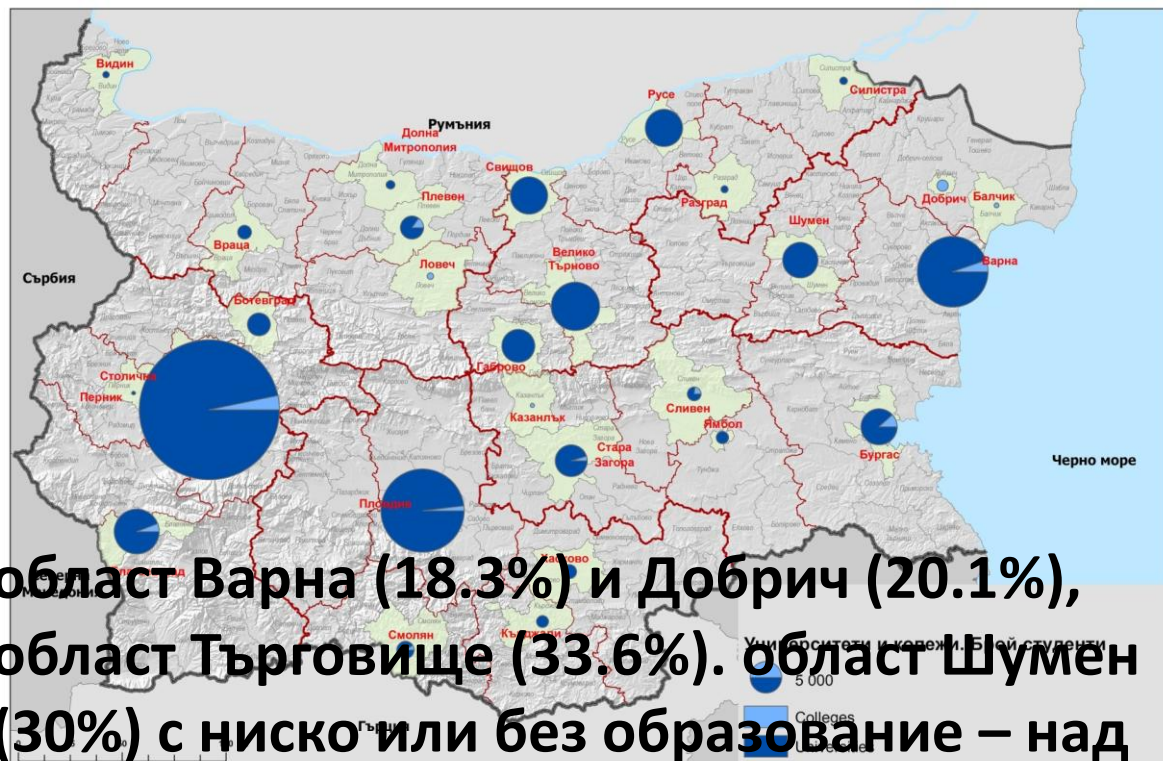
Министерство на регионалното развитие и
благоустройството

Национален център за териториално
развитие ЕАД



Образование

Университети и колежи



област Варна (18.3%) и Добрич (20.1%),
област Търговище (33.6%). област Шумен
(30%) с ниско или без образование – над
средното за страната

Университети и колежи. Териториално разположение. Брой студенти

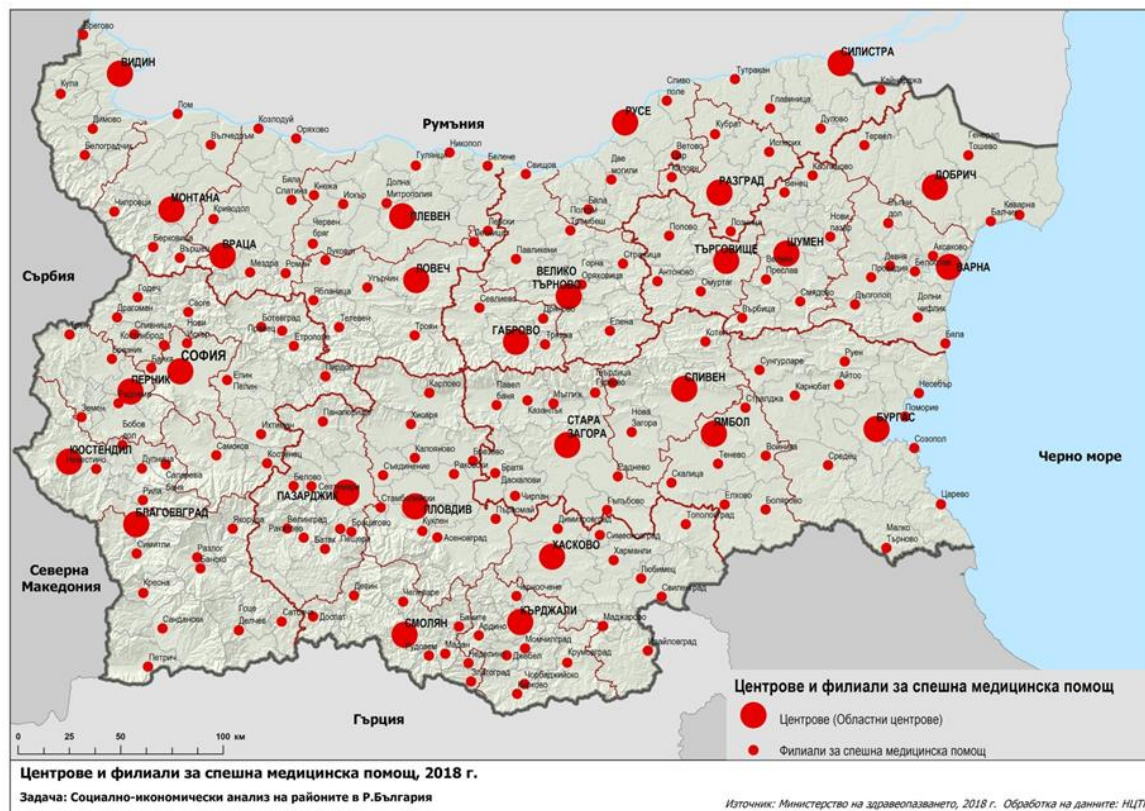
Източник: НСИ, МРРБ, обработка на данните: НЦТР

Цели до 2020 г.

- Намаляване на дела на преждевременно напусналите системите за образование и обучение под **11%** (2017–12.7%, СИР – 3.44%)
- Завършили висше образование във възрастовата група от 30 до 34 години – **36%** (2017 – 32.8%);
- Участие в предучилищно образование – **90%** (2017 – 78.4%);
- Участие на възрастните в процеса на учене – **5%** (2017 – 2.3%);
- Относителен дял на публичните разходи за образование от БВП по текущи цени – **4%** (2017 – 3.6%).

Здравеопазване

Центрове и филиали за СМП



Цели до 2020 г.

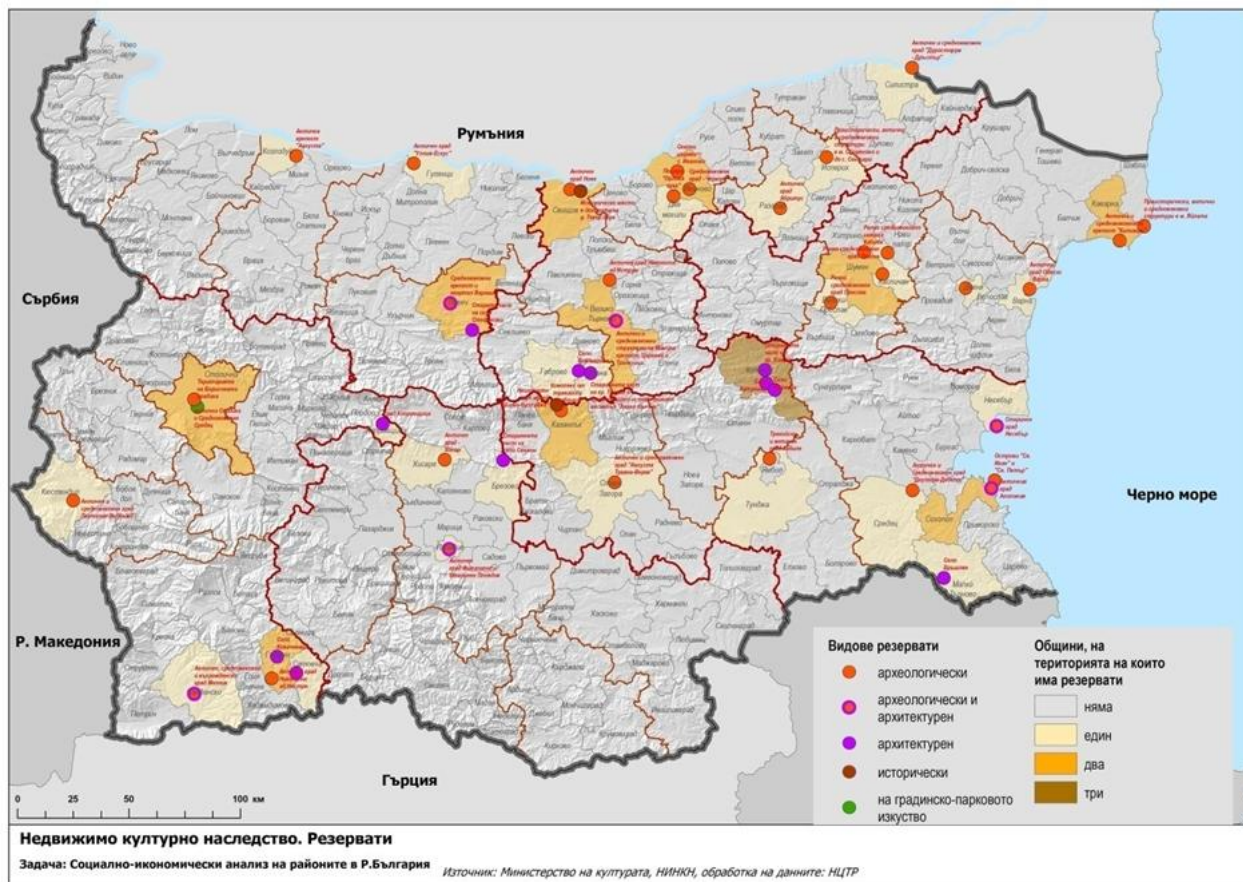
- Сnižаване на смъртността при децата от 0-1 годишна възраст **до 6.8 на 1000** живородени деца – постигнато (2017 г. - 6.4‰);
- Сnižаване на смъртността при децата от 1-9 годишна възраст **до 0.24 на 1000 души** (2017 г – 0.31‰);
- Сnižаване на смъртността при подрастващите и младите хора от 10-19 годишна възраст **до 0.28 на 1000 души** (2017 г. – 0.31‰);
- Сnižаване на смъртността при лицата в икономически активните групи от 20-65 годишна възраст **до 4.19 на 1000 души** (2017 г. – 5.18‰);
- Увеличаване на средната продължителност на предстоящия живот на хората след навършване на 65 годишна възраст **до 16.4 г.** (2017 г. – 9.8 г.).



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ



Културно наследство



Обезлюдяване на малките населени места - загуба на все повече елементи
Иманярска дейност, производство на фалшификати и изнасяне на културни ценности чрез нелегален трафик
Липса на Национална стратегия за културното наследство
Липса на ПОУ на НКЦ
Недостатъчен административен капацитет
Не се извършва мониторинг на НКЦ



Министерство на регионалното развитие и благоустройството

Национален център за териториално развитие ЕАД



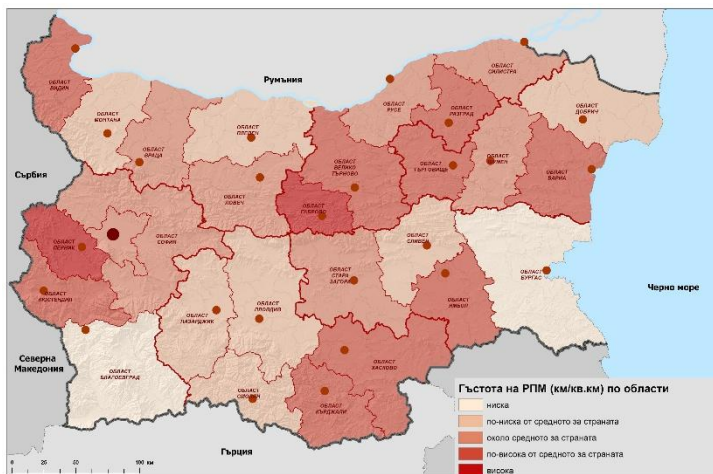


ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

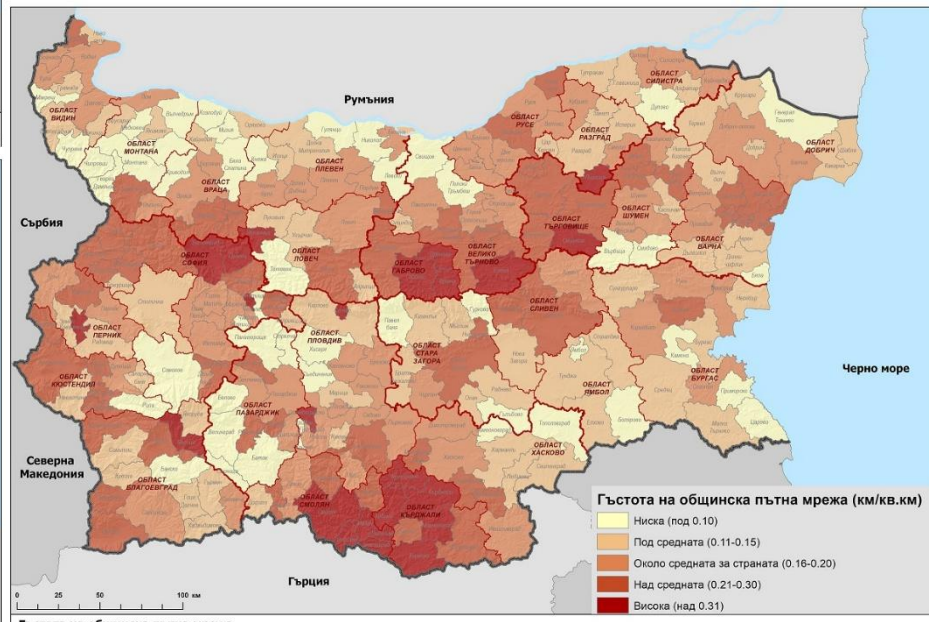
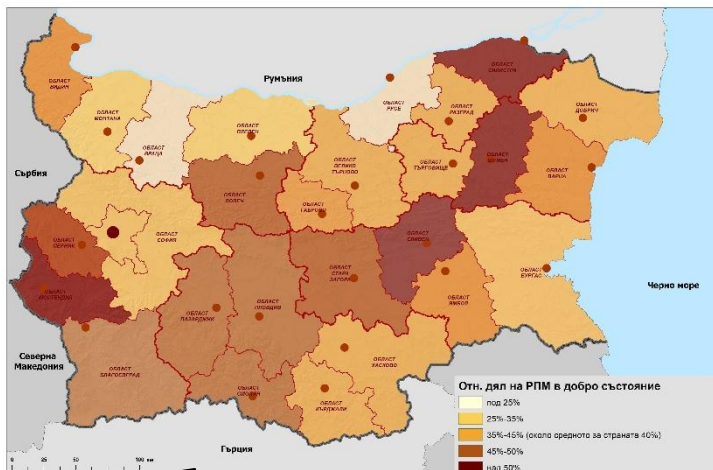


Републиканска и общинска пътна мрежа (характеристики)

Въпрос/Проблем/Задача: Постигнат ли е качествен и лесно достъпен транспорт във всички райони на страната?

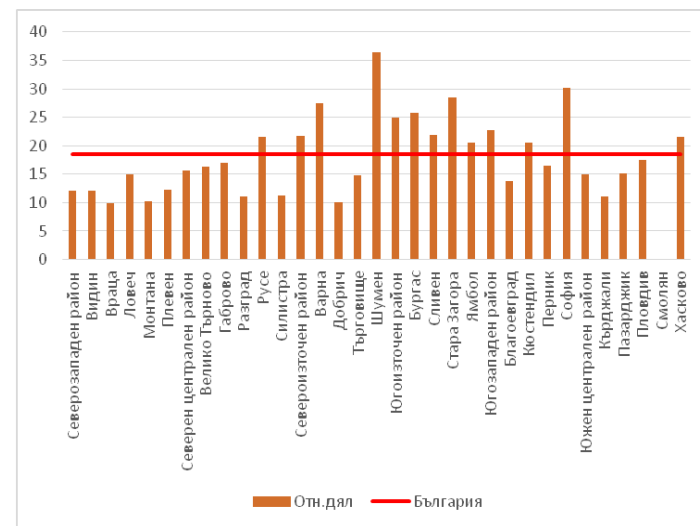


Гъстота на републиканската пътна мрежа
Задача: Социално-икономически анализ на райовете в Р. България



Гъстота на общинската пътна мрежа
Задача: Социално-икономически анализ на райовете в Р. България

Относителен дял на
автомагистрала и първокласни
пътища по области - %



СИР обща дължина 2 682 km., 95 km AM, 488 km I клас



Министерство на регионалното развитие и
благоустройството

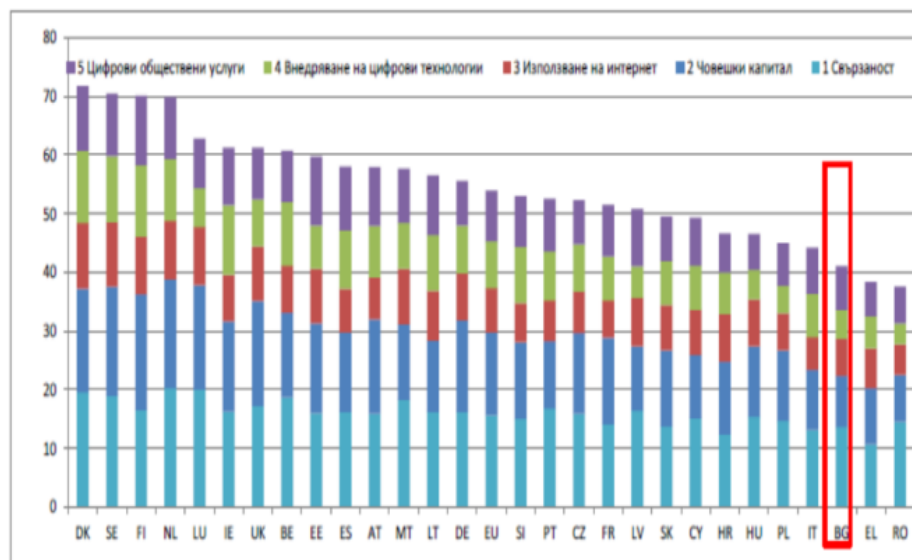
Национален център за териториално
развитие ЕАД



Телекомуникации

Цифровата инфраструктура моделира пространството чрез намаляване на времето и подобряване достъпа до информация и знания, работни места и услуги.

Класация по индекса за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI) за 2018 г.

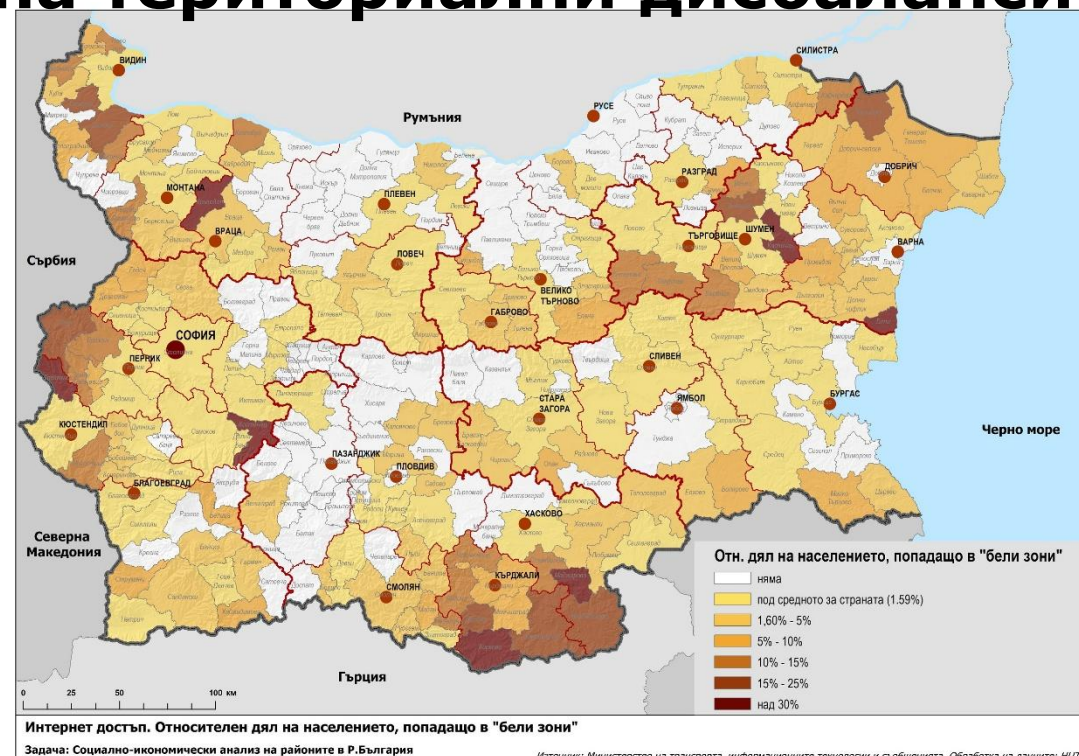
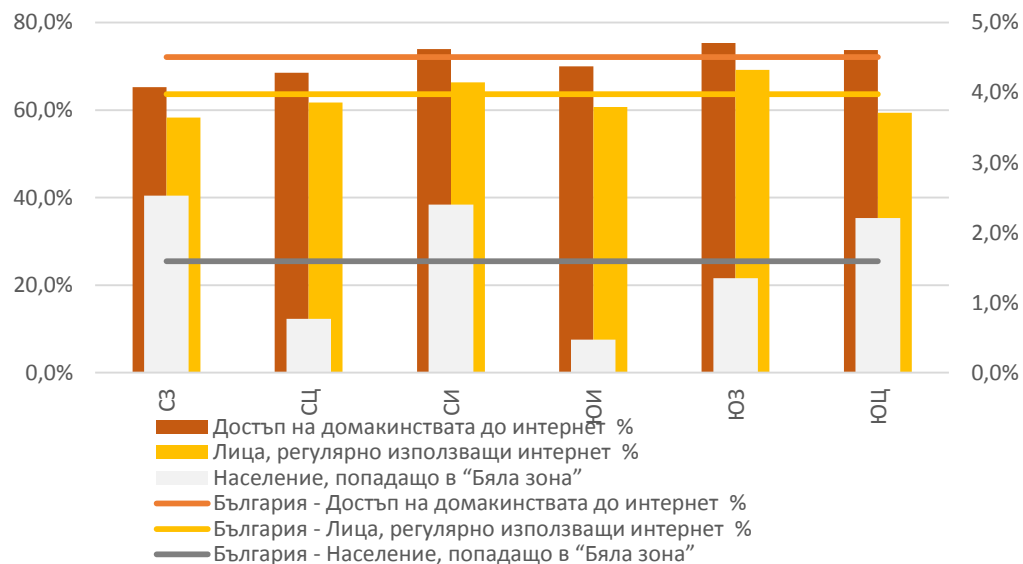


- **Напредък** в широколентова свързаност и разпространение на бърз широколентов достъп
- **Ниско ниво** на уменията за използване на цифровите технологии от населението
- **Интернет** се използва преди всичко с **развлекателна цел**: социални мрежи
- **Изостава** цифровизацията на стопанската дейност
- **Цифровите обществени услуги** продължават да са под средното равнище за ЕС, макар че за предприятията се подобряват

Широколенов достъп

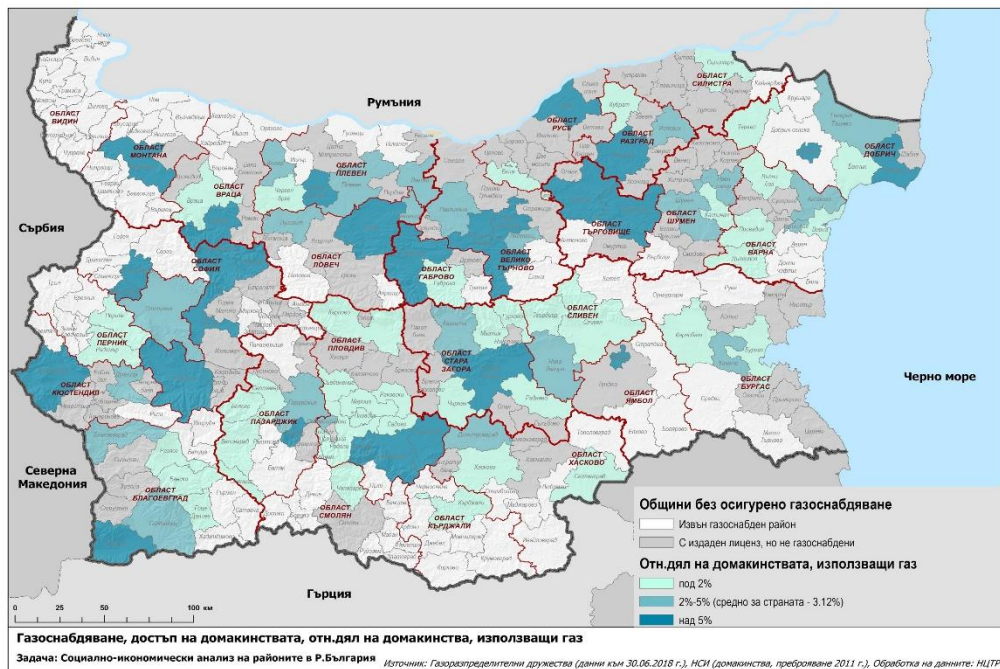
Широколеновият достъп е един от основните инструменти за подобряване на икономическото и социално благосъстояние на населението и преодоляване на териториални дисбаланси

Основни показатели: % домакинства с достъп до интернет, % лица, регулярно използващи интернет и % население в „бели зони“ -2018 г.



Битова газификация

Неусвоена възможност за повишаване на енергийната ефективност и намаляване емисиите на парникови газове



Ясно изразени регионални различия:

- Само 1/3 от общините са газифицирани
- За 1/3 от общините издадени лицензи за газоснабдяване, но нямат достъп до газопреносната мрежа
- 1/3 от общините извън обособените за газоснабдяване райони

❖ Поставената цел в Енергийната стратегия до 2020 г. за остъп до газоразпределителна мрежа на 30% от домакинствата е недостижима към този момент.

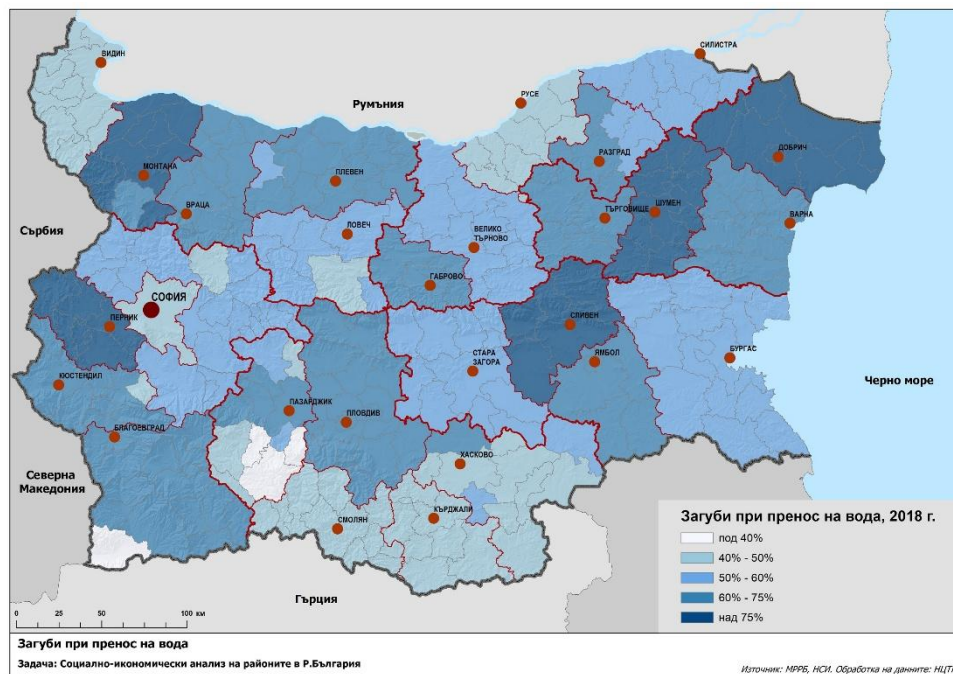
❖ **СИР с 3.59% над средното за страната, благодарение на обл. Добрич и Шумен, Варна изостава (1.46%)**

- Само 13% от домакинствата в страната получават възможност за газифициране
- Само 23% от тях се възползват от предоставената им възможност
- Само 3% от домакинствата в страната са газифицирани

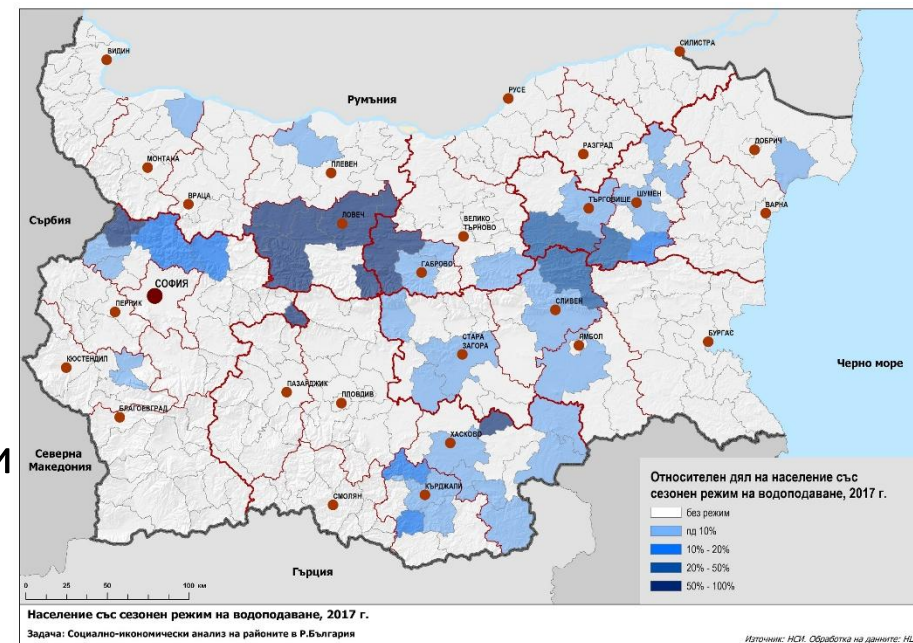


Водоснабдяване

- България е по-напред от редица европейски страни - 99,4% от населението получава централизирано водоснабдяване (проблеми в отделни общини от области Кърджали, Смолян, Благоевград) **СИР – 99.9%**



- Режим на водоснабдяване: проблеми в общини от области Ловеч, Габрово, Търговище
- Загуби на вода: сред най-високите в Европа - 60% (области Добрич: 86%, Сливен: 82%, Шумен: 80%)
- Качество на питейната вода: отклонения в някои от МЗВ (Хасково, Берковица, Севлиево)

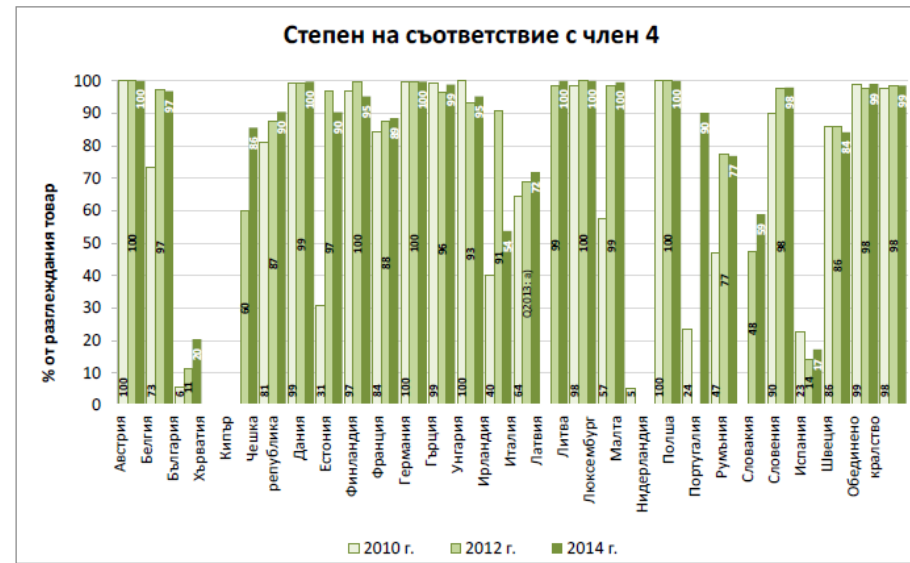
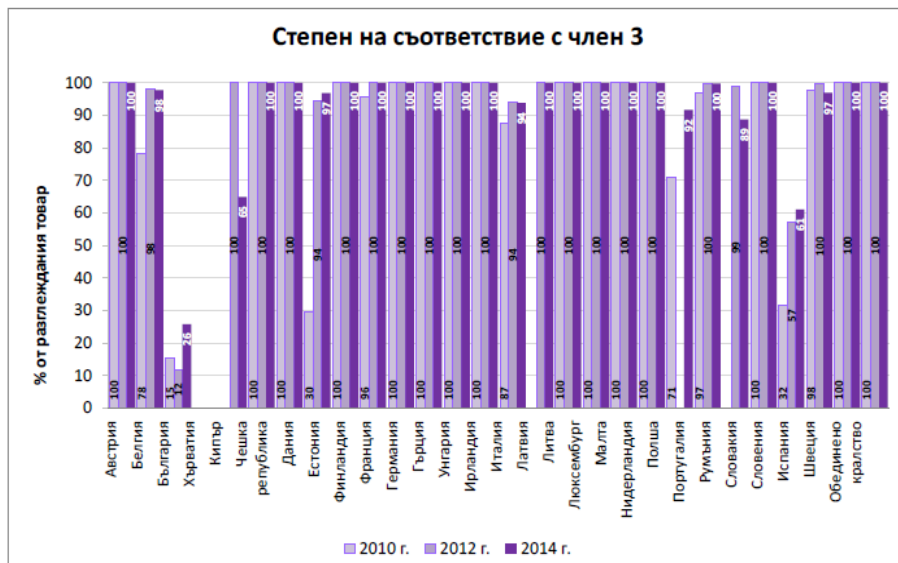


Канализация и пречистване

България все още е далеч от постигане на съответствие с изискванията на Директивата за пречистването на градските отпадъчни води (ДПГОВ)

- 76% от населението е обхванато от канализационни системи (най-малко в области Пл, Рз, Сс, Кж)
- 63% от населението е обхванато от ПСОВ /най-малко в областите Видин, Ямбол, Благоевград/
- **СИР 74.5%**

Спешна необходимост от доизграждане, подмяна, реконструкция и модернизация на Вик инфраструктурата





Околна среда

- Национален проблем - **замърсяването с ФПЧ, сред най-високите в ЕС.**
- В **35 общини (от 23 области) КАВ е значително влошено.** Основен проблем за тях е замърсяването с ФПЧ.
- Подобряване качествата на подземни и повърхностни води - БДЧР
- В около 21% от наблюдаваните пунктове установени наднормени средногодишни стойности в почвите – **нитрати**
- Засегнати от ветрова ерозия земеделски земи са **31% от обработваемите** - средногодишно се губят 0,27 тона почва на ha
- Превишаване на МДК на тежки метали и металоиди - в **9,3%** от пунктовете. Превишение на МДК за DDT **в с. Драгоево и Становец в област Шумен, с измерени 1,4 mg/kg и 0,7 mg/kg.**
- Наднормени нива на шум – в големите градове, в зони за защита



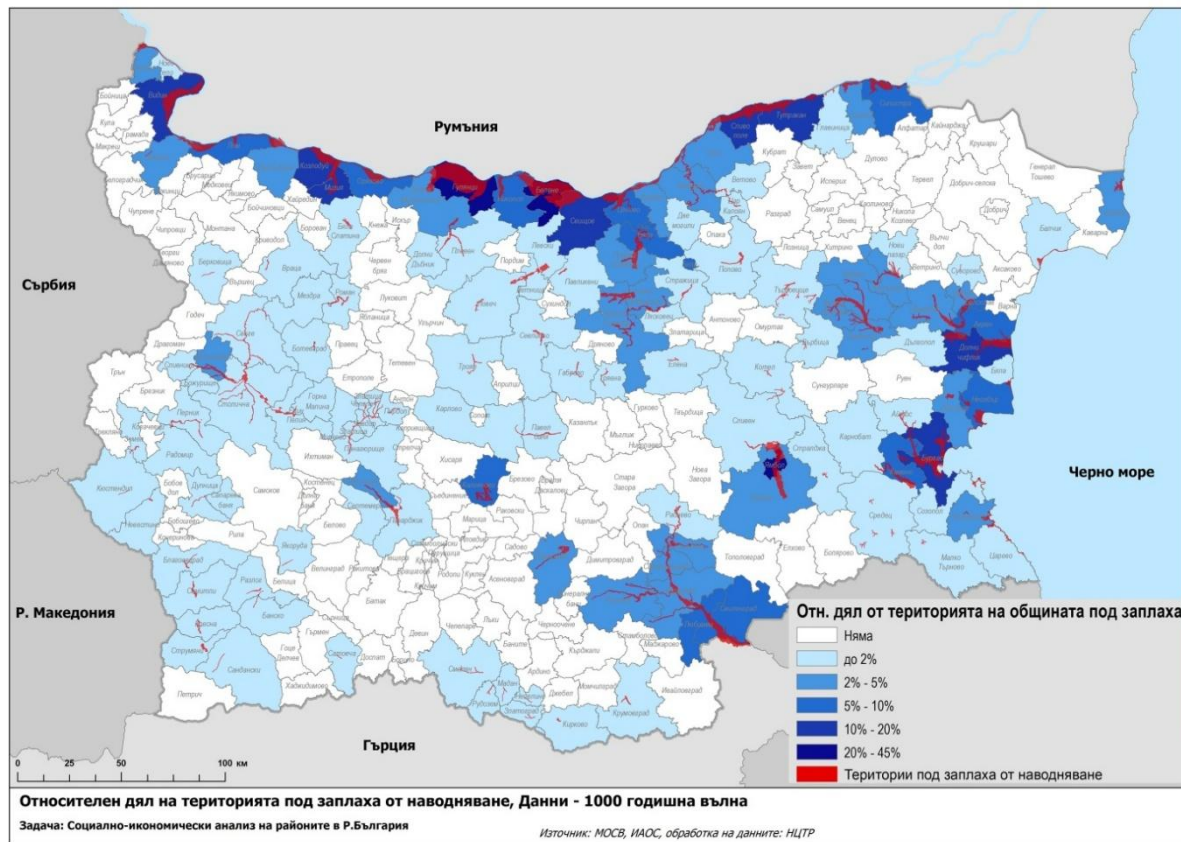


Биоразнообразие и НЕМ

- Обявени 1015 защитени територии (**5.3% от територията** при 5.2% през 2014 г.).
- До края на 2016 г. приети 339 защитени зони от "Натура 2000", (**34.4% от територията на страната**) - **на трето място в ЕС**, с индекс на достатъчност на мрежата близо 100%.
- Общини **с най-висок дял на природозащита - над 95%** и най-висока степен на ценност на биоразнообразието – **Бяла (обл. Варна)**, Копревщица, Чупрене, М. Търново, Борино, Лъки и Чипровци.
- Най-голямо орнитологично разнообразие – **по Черноморието**
- **Огромнен ресурс, но и ограничаващ фактор** - подценяване на социалните и икономически функции на защитените територии.



Рискове и природни бедствия



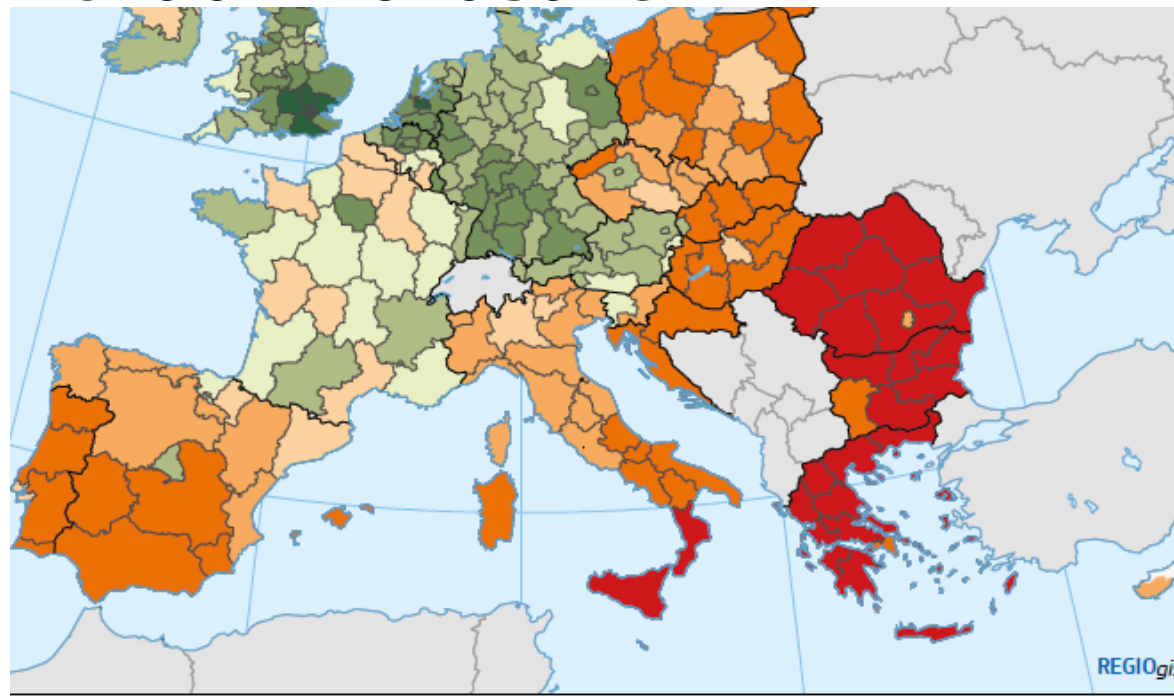
- С най-значимо увеличение на средната годишна температура областите София-град, Софийска, Разград и **Добрич**.
- Най-значимо нарастване на **годишната сума на валежите** през 2016 г. - областите Видин и Монтана (подобно на 2014 г.)
- Най-заплашени от **наводнения** общини в районите от Северна България. С най-ниска степен на заплаха - общините от ЮЗР и ЮЦР;
- Районите в Северна България с най-много площи засегнати от **свлачищна дейност** - с най-големи площи областите Монтана и **Варна**.



Индекс на Регионална конкурентоспособност

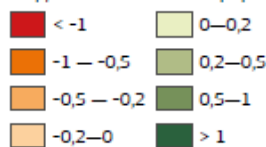
значително по-далеч от средните нива в ЕС, в групата на трите държави с най-слаби показатели

Райони	2010		2013		2016	
Северозападен	-1,387	262	-0,562	262	-1.445	258
Северен централен	-1,275	254	-1.087	246	-1.266	245
Североизточен	-1,294	256	-0.924	247	-1.112	238
Югоизточен	-0,562	255	-1,403	259	-1.334	253
Югозападен	-1,291	203	-0,715	208	-0.669	207
Южен Централен	-1.144	243	-1,302	248	-1.197	243



Карта 1.18 Индекс за регионална конкурентоспособност (RCI), 2016 г.

Индекс: стойностите варират от ниска (отрицателен) до висока (положителен)



ЕС-28 = 0

Източник: Annoni и др. (2017 г.), ГД REGIO ГИС





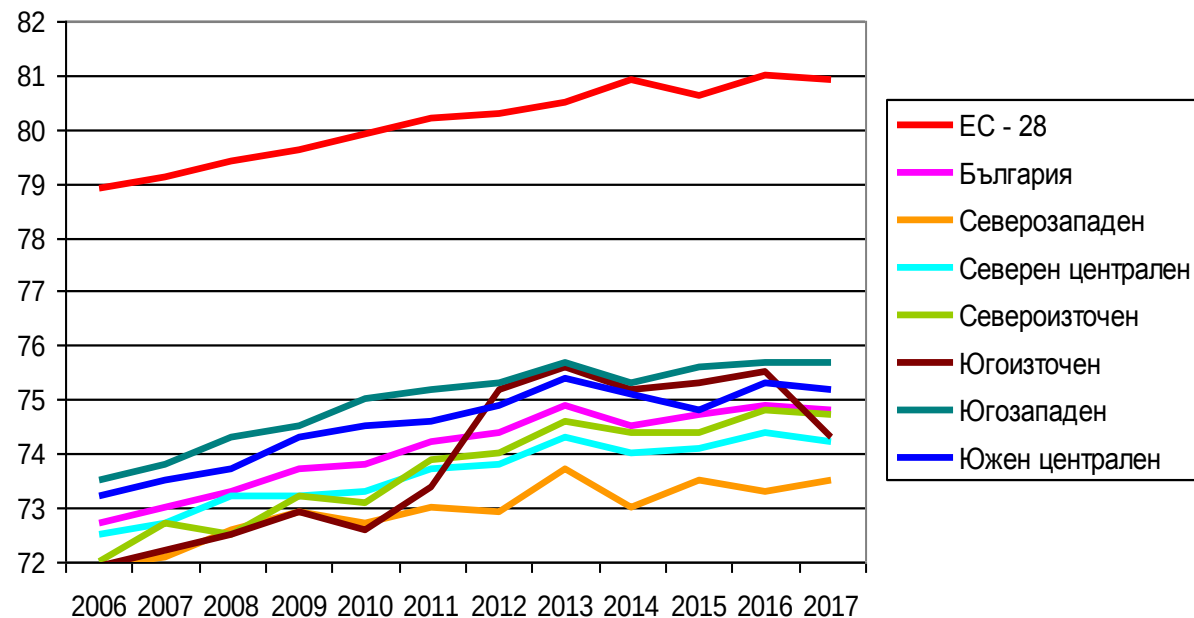
ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ



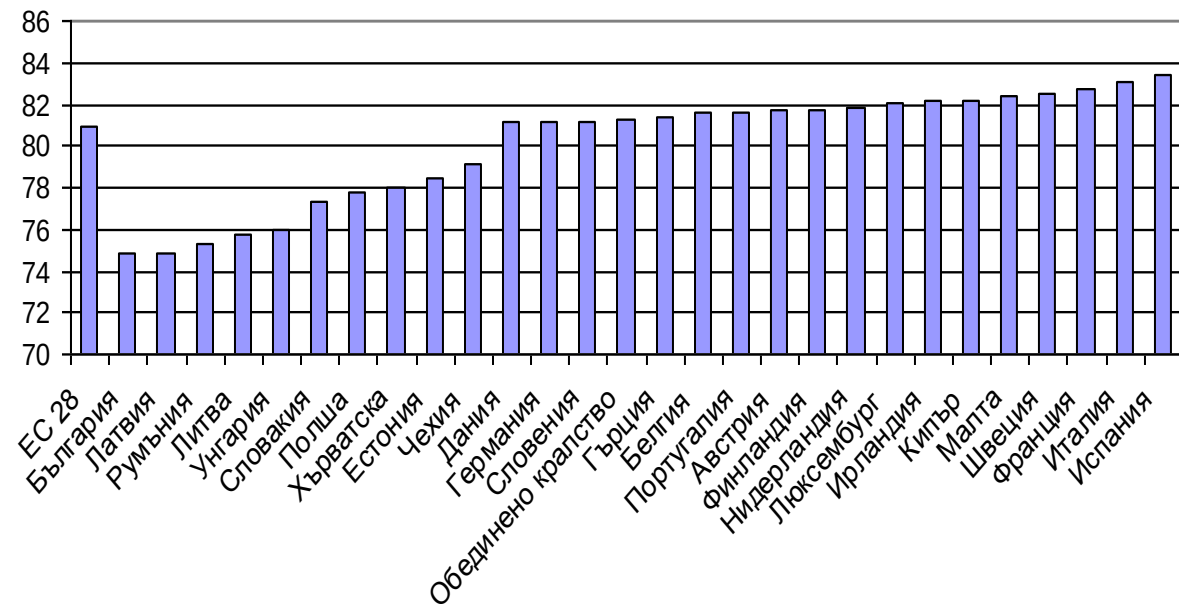
Очаквана продължителност на живота

- най-ниска в ЕС и слаба тенденция за повишаване

Очаквана продължителност на живота - години



Очаквана продължителност на живота - години



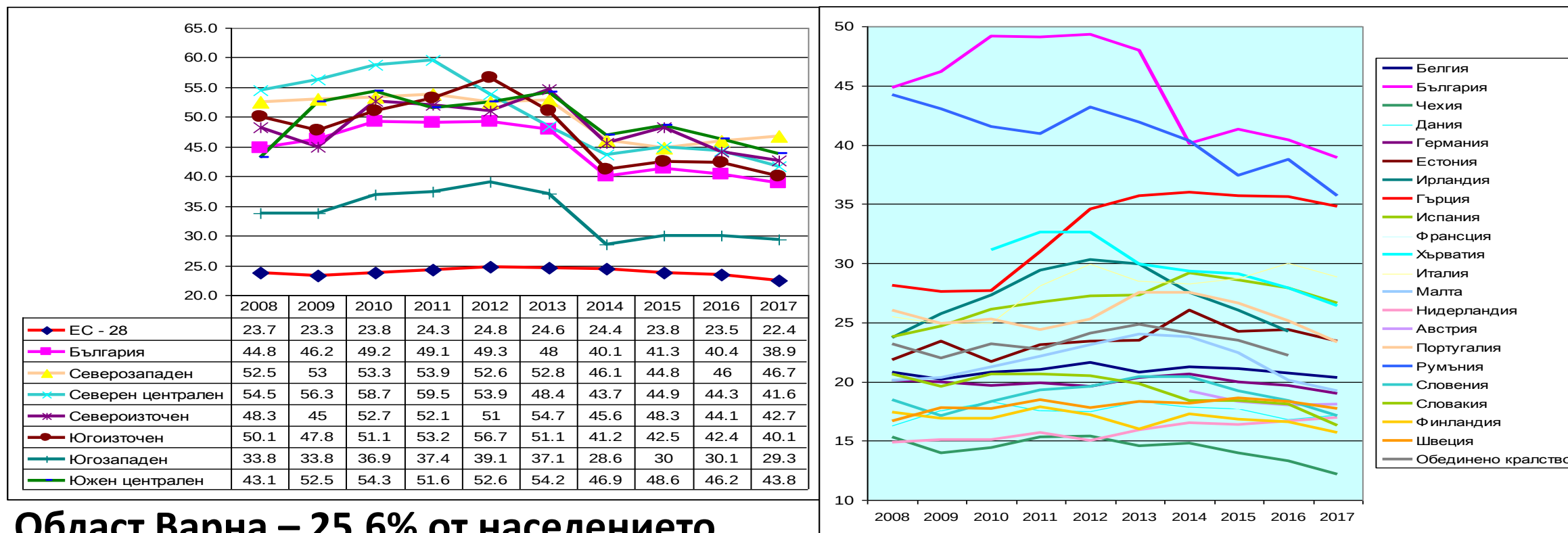
Министерство на регионалното развитие и
благоустройството

Национален център за териториално
развитие ЕАД





Дял на населението в риск от бедност или социално изключване

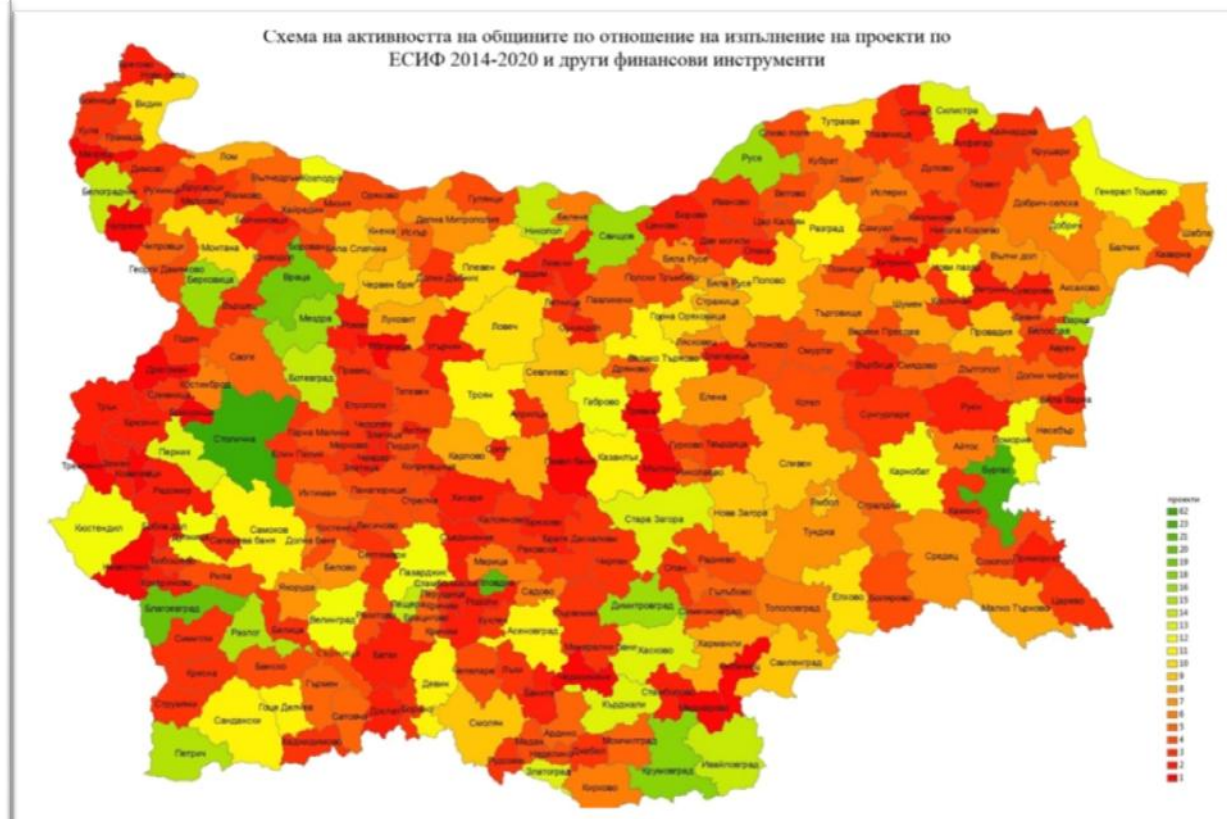
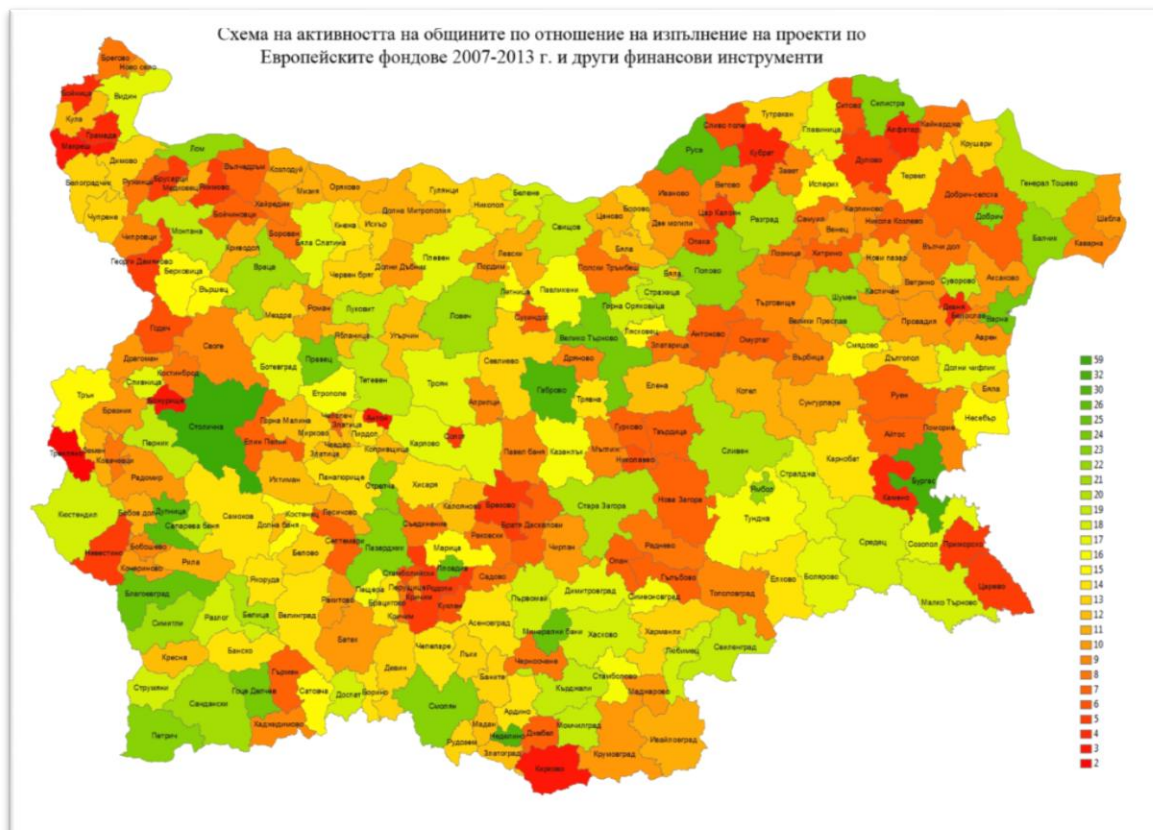




ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ



Активност на общините



В много от Оперативните програми Варна на II място след СО, следвана от Добрич.



Министерство на регионалното развитие и
благоустройството

Национален център за териториално
развитие ЕАД





Заключение

- Оптимизиране на системата на **здравеопазване**;
- **Обучение през целия живот**, обвързване с науката и производството, равнопоставен достъп до образование;
- Подобряване на условията за спорт за всички, повишаване на **физическата активност**;
- Повишаване на **ЕЕ и цифровизацията** в икономическите сектори;
- Увеличаване на **разходите за НИРД и заетостта**;
- Доизграждане на **транспортната инфраструктура** в Северна България;
- Реконструкция на техническата инфраструктура – ВиК, **газоснабдяване**, широколентов интернет;
- КАВ, шума и адаптацията към **климатичните промени**;
- Междусекторна **интеграция и координация** за постигане на общи цели.





ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ



Благодаря за вниманието!

проф. д-р арх. Веселина Троева

Национален център за териториално развитие ЕАД

София 1000, ул. "Алабин" № 16 -20

Тел: +359 2 9800308

Email: office@ncrdhp.bg



Министерство на регионалното развитие и
благоустройството

Национален център за териториално
развитие ЕАД

